ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*] SECINĀJUMI,

sniegti 2005. gada 9. jūnijā [1]

I — Ievads

1. Šajā tiesvedībā par valsts pienākumu neizpildi Komisija pārmet Apvienotajai Karalistei, ka tā nav pienācīgi transponējusi Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (turpmāk tekstā — "Dzīvotņu direktīva") [2] dažādus noteikumus.

2. Komisija tādēļ vispirms veica nepieciešamo pirmstiesas procedūru saskaņā ar EK 226. pantu, 2001. gada 18. jūlijā nosūtot Apvienotajai Karalistei argumentētu atzinumu, kurā noteica galīgo termiņu — divus mēnešus, kuru laikā jāizpilda no Dzīvotņu direktīvas izrietošie pienākumi.

3. Tā kā Komisija Apvienotās Karalistes starplaikā veiktos pasākumus uzskata par nepietiekamiem, tad tā lūdz Tiesu:

— konstatēt, ka, pienācīgi netransponējot Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību prasības, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste nav izpildījusi pienākumus, kas tai izriet no šīs direktīvas;

— piespriest Apvienotajai Karalistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

4. Apvienotās Karalistes valdība lūdz Tiesu:

— konstatēt, ka Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste ir izpildījusi savus pienākumus, kas tai izriet no Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, un

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

1 — Oriģinālvaloda — vācu.
2 — OV L 206, 7. lpp.

5. Apvienotās Karalistes prasība ir uztverama kā Komisijas prasības noraidījums. Ja prasība būtu plašāka — saskaņā ar tās formulējumu — prasot konstatēt direktīvām atbilstošu pienākumu izpildi, tā nebūtu pieļaujama, jo Kopienu tiesībās šāda prasība nav paredzēta.

II — Prasības pamatu pārbaude

6. Komisija ir izvirzījusi iebildumus attiecībā uz Dzīvotņu direktīvas atsevišķu pantu transponēšanu. Apvienotās Karalistes valdība, no vienas puses, attaisnojas ar argumentiem par atsevišķiem noteikumiem, bet, no otras puses, apgalvo, ka iespējamie trūkumi ir nebūtiski, jo vispārīgais noteikums nodrošina Dzīvotņu direktīvas prasību ievērošanu.

A — *Par Dzīvotņu direktīvas transpozīciju ar vispārīgā noteikuma palīdzību*

7. Vispirms Apvienotā Karaliste vispārīgi atsaucas uz Tiesas judikatūru par direktīvas transponēšanai nepieciešamo precizitāti. Saskaņā ar šo judikatūru direktīvas transpozīcija valsts tiesībās noteikti neprasa tās satura formālu un tekstuālu pārņemšanu skaidrā un īpašā tiesību normā. Tā vietā, ņemot vērā direktīvas saturu, var aprobežoties ar vispārīgu juridisku kontekstu, ja šāda pārnešana efektīvi nodrošina direktīvas piemērošanu pilnībā pietiekami skaidrā un precīzā veidā tik lielā mērā, ka, ja direktīva ir paredzēta tiesību radīšanai fiziskām personām, tās zina visas savas tiesības un nepieciešamības gadījumā var uz tām atsaukties valsts tiesā [3].

8. Apvienotās Karalistes tiesībās pastāvot šāds vispārīgs juridiskais konteksts. Kompetento iestāžu pienākums ir īstenot savas funkcijas tā, lai nodrošinātu Dzīvotņu direktīvas prasību ievērošanu. Anglijā, Velsā un Skotijā to nosaka *Conservation (Natural habitats, &c.) Regulations 1994* (1994. gada noteikumi par dabisko dzīvotņu saglabāšanu) 3. panta 2. un 4. punkts (turpmāk tekstā — "*C(NH)R*"), Ziemeļīrijā to nosaka *Conservation (Natural Habitats, &c) Regulations (Northern Ireland) 1995* (1995. gada noteikumi par dabisko dzīvotņu saglabāšanu Ziemeļīrijā) 3. panta 2. un 4. punkts (turpmāk tekstā — "*C(NH)R(NI)*"), bet Gibraltārā to nosaka *Nature Protection Ordinance 1991* (1991. gada rīkojums par dabas aizsardzību), ko groza ar *Nature Protection Ordinance (Amendment) Regulations 1995* (1995. gada noteikumi par dabas aizsardzību) (turpmāk tekstā — "*NPO*") 17.A pants. Apvienotās Karalistes valdība uzskata, ka šis pienākums nodrošina pret to, ka jebkādas iespējamās neskaidrības vai trūkumi attiecībā uz specifiskajiem transpozīcijas noteikumiem kavē Dzīvotņu direktīvas mērķu īstenošanu. Šo

3 — 1991. gada 30. maija spriedums lietā C-59/89 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-2607. lpp., 18. punkts).

interpretāciju ir apstiprinājusi arī *High Court of Justice (England & Wales)* [4].

9. Komisija iebilst, sakot, ka Tiesa ir vairākkārt norādījusi — "direktīvu noteikumi ir jāievieš tādā veidā, kam būtu neapstrīdami saistošs raksturs, ievērojot konkrētību, precizitāti un skaidrību, kas nepieciešama, lai atbilstu prasībām, kas izvirzītas attiecībā uz tiesisko noteiktību" [5]. Dzīvotņu direktīvas gadījumā precīza transpozīcija ir izteikti nepieciešama, jo tajā noteiktie pasākumi ir paredzēti specifisku teritorijas, dzīvotņu vai apdraudētu sugu saglabāšanas mērķu īstenošanai. Saskaņā ar Apvienotās Karalistes valdības [spriešanas] loģiku šo direktīvu, iespējams, varētu transponēt visā pilnībā ar šāda viena vispārīga noteikuma palīdzību.

10. Tiesa attiecībā uz direktīvu transpozīcijai nepieciešamo precizitāti savā judikatūrā nesen ir rezumējusi:

"Lai gan ir [..] būtiski, ka tiesiskā situācija, kas izriet no dalībvalsts nacionālajiem transpozīcijas pasākumiem, ir pietiekami precīza un skaidra, lai nodrošinātu attiecīgajām ieinteresētajām personām iespējas zināt savu tiesību un pienākumu apjomu, nemainīgs paliek tas, ka saskaņā ar EKL 249. panta trešās daļas formulējumu dalībvalstis var izvēlēties formu un metodes direktīvu ieviešanai, kas vislabāk nodrošina ar direktīvu sasniedzamo rezultātu, un ka no šī noteikuma izriet — direktīvas transpozīcijai valsts tiesībās nav noteikti nepieciešama katras dalībvalsts likumdevēja rīcība." [6]

11. Īpaši attiecībā uz Padomes 1979. gada 2. aprīļa Direktīvu 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību [7] (turpmāk tekstā — "Savvaļas putnu aizsardzības direktīva") Tiesa ir nospriedusi, ka precīzai transponēšanai ir īpaša nozīme tādos gadījumos, ja kopējā mantojuma apsaimniekošana to teritorijā ir uzticēta dalībvalstīm [8]. Šis apsvērums ir spēkā arī attiecībā uz Dzīvotņu direktīvu [9].

4 — Apvienotā Karalistes valdība šajā sakarā atsaucas uz *High Court of England and Wales* spriedumu lietā *Friends of the Earth v. Environment Agency* un *Able* [2003] *EWHC* 3193, 57. un 59. punkts.

5 — Komisija atsaucas uz spriedumu lietā Komisija/Vācija (minēts 3. zemsvītras piezīmē, 18. un 24. punkts), 1999. gada 19. maija spriedumu lietā C-225/97 Komisija/Francija (*Recueil*, I-3011. lpp., 37. punkts) un 2001. gada 17. maija spriedumu lietā C-159/99 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-4007. lpp., 32. punkts).

6 — 2003. gada 20. novembra spriedums lietā C-296/01 Komisija/Francija (*Recueil*, I-13909. lpp., 55. punkts).

7 — OV 1979, L 103, 1. lpp.

8 — 1987. gada 8. jūlija spriedums lietā 262/85 Komisija/Itālija (*Recueil*, 3073. lpp., 9. punkts), 1987. gada 13. oktobra spriedums lietā 236/85 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, 3989. lpp., 5. punkts) un 2000. gada 7. decembra spriedums lietā C-38/99 Komisija/Francija (*Recueil*, I-10941. lpp., 53. punkts).

9 — Ģenerāladvokāta Naila Fenelija [*Nial Fennelly*] secinājumi, kas sniegti 1999. gada 16. septembrī lietā C-256/98 Komisija/Francija (*Recueil*, I-2487. lpp., 20. punkts), un ģenerāladvokāta Antonio Ticano [*Antonio Tizzano*] secinājumi, kas sniegti 2002. gada 29. janvārī lietā C-75/01 Komisija/Luksemburga (*Recueil*, I-1585. lpp., 38. punkts).

12. Vispārīgs noteikums var tikai tad tikt atzīts par pietiekamu transponēšanas pasākumu, ja ir pilnībā novērsta iespēja, ka valsts tiesību piemērotājiem un attiecīgajām personām varētu rasties šaubas attiecībā uz Dzīvotņu direktīvas prasībām. To nav iespējams noteikt abstrakti, bet gan izvērtējot katru atsevišķo transponējamo noteikumu.

B — *Par atsevišķiem prasības pamatiem*

13. It īpaši Komisija ir izvirzījusi iebildumus attiecībā uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2., 3. un 4. punkta, 11. panta, 12. panta 1. punkta d) apakšpunkta, 12. panta 4. punkta, 14. panta 2. punkta, 15. panta un 16. panta transponēšanu, kā arī par to, ka nav valsts tiesiskā regulējuma attiecībā uz Dzīvotņu direktīvas piemērošanu ārpus teritoriālajiem ūdeņiem.

1) Par Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu — noplicināšanas aizliegums

14. Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta saturs ir šāds:

"Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās novērstu dabisko dzīvotņu un sugu dzīvotņu noplicināšanos, kā arī lai novērstu traucējumu, kas skar sugas, kuru dēļ noteikta attiecīgā teritorija, ja šāds traucējums varētu būt nozīmīgs attiecībā uz šīs direktīvas mērķiem."

15. Abas lietas dalībnieces uzskata, ka Apvienotā Karaliste ir ieviesusi nepieciešamos noteikumus šīs prasības transponēšanai attiecībā uz iespējamo traucējošo darbību kontroli.

16. Taču Komisija uzskata, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkts turklāt prasa, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijas tiek pasargātas no jebkāda veida noplicināšanas nolaidības vai bezdarbības dēļ. Līdz ar to kompetentajām valsts iestādēm jābūt pilnvarotām veikt pasākumus, lai novērstu teritorijas noplicināšanu. Ar jauniem noteikumiem tas ir nodrošināts Anglijā, Velsā, Ziemeļīrijā, kā arī Skotijā, bet ne Gibraltārā.

17. Apvienotās Karalistes valdība piekrīt Komisijai ar nosacījumu, ka ir jānovērš tikai "nedabiska" noplicināšana, piemēram, sliktas lauksaimniecības rezultātā, bet ne dabiska noplicināšana, piemēram, klimata izmaiņu vai plūdu rezultātā, ceļoties jūras līmenim.

Gibraltārā šī prasība ir transponēta pietiekamā apmērā, īpaši pateicoties iepriekš minētajam vispārīgajam noteikumam.

a) par nolaidības un bezdarbības vērā ņemšanu

18. Tiesas judikatūrā, interpretējot Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu, līdz šim nav ņemta vērā nolaidība un bezdarbība. Ģenerāladvokāts Nails Fenelijs uzskata, ka šis noteikums ietver sevī aizliegumu attiecībā uz noteiktām darbībām, kas varētu radīt dzīvotņu noplicināšanu vai traucēt aizsargātās sugas [10]. Arī spriedums lietā *Owenduff-Nephin Beg Complex* bija par darbībām, kuras būtu bijis jānovērš, proti, pļavu pārmērīgu noganīšana un apmežošana [11]. Šajā gadījumā vienīgi ģenerāladvokāts Filips Ležē [*Philippe Léger*] uzskatīja, ka šajā lietā ir ticis pārkāpts Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkts, jo nebija veikti piemēroti pasākumi, lai novērstu šādu darbību radīto kaitējumu [12].

19. No Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta formulējuma izriet pienākums veikt noteiktus pasākumus aizsargājamo objektu aizsardzībai. Saskaņā ar šo noteikumu dalībvalstīm ir jāizvairās no noplicināšanas. Tas, vai ir jāaizliedz noteiktas darbības, vai jāīsteno noteikti aizsardzības pasākumi, ir nosakāms pēc iespējamās noplicināšanas veida [13]. Līdz ar to ir pamatots Komisijas viedoklis par to, ka, iespējams, ir nepieciešami aizsargpasākumi, piemēram, aizliegumi [14], lai novērstu cilvēka radītus ārējus aizskārumus un traucējumus, gan arī pasākumi, kas paredzēti dabiskas attīstības, kas varētu noplicināt sugu un dabisko dzīvotņu saglabāšanu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, apturēšanai.

20. Tas arī izriet no atsevišķo aizsargājamo dzīvotņu veidu vajadzībām. Piemēram, atklātas teritorijas bieži zaudē savas specifiskās īpašības, ja tajās saaug pārāk daudz krūmāju un tas netiek aizkavēts ar cilvēka iejaukšanos. Attiecībā uz dzīvotņu veidiem "zemieņu siena pļavas [*Alopecurus pratensis* (pļavas lapsaste), *Sanguisorba officinalis* (ārstnieciskā brūnvālīte)]" (*Natura 2000* — kods 6510) un "kalnu pļaujamās pļavas" (*Natura 2000* — kods 6520) ir noteikti nepieciešama cilvēka iejaukšanās — šajā

10 — Secinājumi lietā C-256/98 (minēti 9. zemsvītras piezīmē, 25. punkts).

11 — 2002. gada 13. jūnija spriedums lietā C-117/00 Komisija/Īrija (*Recueil*, I-5335. lpp., 22. un turpmākie punkti).

12 — Secinājumi, kas sniegti 2002. gada 7. marta lietā C-117/00 Komisija/Īrija (*Recueil*, I-5335. lpp., iepriekš minēta 11. zemsvītras piezīmē, 77. punkts).

13 — Skat. attiecībā uz īpašu situāciju saistībā ar atļauju norisei, kas nav klasificējama par plānu vai projektu, manus secinājumus, kas sniegti 2004. gada 29. janvārī lietā C-127/02 *Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee* un *Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels* (2004. gada 7. septembra spriedums, *Recueil*, I-7405. lpp., 118. punkts).

14 — Ģenerāladvokāta Naila Fenelija Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta interpretācija secinājumos lietā C-256/98 (minēts 9. zemsvītras piezīmē), 25. punkts).

gadījumā pļaušana — kas tieši vai netieši izsecināms [15] jau no to nosaukuma.

21. Pretēji Apvienotās Karalistes valdības uzskatam ar jēdzienu noplicināšana netiek saprasta tikai "nedabiska" noplicināšana. Iepriekš minētā krūmāju rašanās būtu dabiska noplicināšana. Apvienotās Karalistes valdības minētie piemēri — jūras līmeņa izmaiņas, klimata izmaiņas — pierāda, ka tās apsvērumi ir vairāk vērsti uz tām vides strukturālajām izmaiņām, kas apdraud aizsargājamo dzīvotņu un sugu turpinātu pastāvēšanu noteiktajās *Natura 2000* teritorijās, nevis dabu vispārējā skatījumā. Šādu izmaiņu pētīšana noteikti interesē daudzus, tomēr šis jautājums ir ārpus šīs tiesvedības. Komisija nemaz neapgalvo, ka Apvienotā Karaliste nebūtu ieviesusi tiesisku regulējumu šādam gadījumam.

b) par transpozīciju

22. Vienīgais skaidri redzamais noteikums, kas būtu attiecināms uz pozitīviem pasākumiem iespējamās noplicināšanas Gibraltārā novēršanai, ir *NPO* 17.A panta 2. punktā, ar ko atļauj kompetentajām iestādēm noslēgt ar teritoriju īpašniekiem vai apsaimniekotājiem līgumus par teritoriju uzturēšanu. Taču šīs pilnvaras nav saistītas ar mērķi novērst noplicināšanu. Kā arī nav redzams, kādus pasākumus varētu veikt, ja īpašnieki vai apsaimniekotāji nav gatavi nepieciešamā līguma slēgšanai.

23. Šos trūkumus nevar novērst arī vispārīgais noteikums *NPO* 17.A panta 2. punktā. Tajā noteiktais pienākums pildīt funkcijas saskaņā ar *NPO* tādējādi, lai nodrošinātu Dzīvotņu direktīvas prasību ievērošanu, nerada pietiekamas pilnvaras kompetentajām iestādēm iejaukties, ja īpašnieki vai apsaimniekotāji sadarbojas nepietiekami un nespēj ar nepieciešamo precizitāti pildīt savus pienākumus, kas izriet no Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta [16].

24. Līdz ar to [secināms, ka] Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta noteikumi Gibraltārā nav pienācīgi transponēti.

15 — Nosaukums angļu un holandiešu valodā ietver sevī vārdu "siens", taču tā rašanās priekšnosacījums ir pļauja.

16 — Šo viedokli uzsver ģenerāladvokāts Nails Fenelijs savos secinājumos lietā C-256/98 (minēti 9. zemsvītras piezīmē), 19. punkts.

2) Par Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punktu — Ietekmes novērtējums

25. Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta formulējums ir šāds:

"3. Visos plānos vai projektos, kas nav tieši saistīti ar konkrēto teritoriju vai nav vajadzīgi tās apsaimniekošanai, bet kas atsevišķi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem varētu būtiski ietekmēt minēto teritoriju, attiecīgi izvērtē ietekmi uz šo teritoriju, ievērojot tās aizsardzības mērķus. Ņemot vērā novērtējuma atzinumus par ietekmi uz minēto teritoriju, un saskaņā ar 4. punkta noteikumiem kompetentā valsts iestāde piekrīt plāna vai projekta īstenošanai tikai tad, ja tā ir pārliecinājusies, ka netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība, un vajadzības gadījumā noskaidrojusi plašas sabiedrības viedokli.

4. Ja, neņemot vērā negatīvu vērtējumu saistībā ar ietekmi uz teritoriju, alternatīvu risinājumu trūkuma dēļ plāns vai projekts tomēr ir jāīsteno sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ietver arī sociāla un ekonomiska rakstura intereses, tad dalībvalsts veic visus vajadzīgos kompensācijas pasākumus, lai nodrošinātu *Natura 2000* tīklakopējās vienotības aizsardzību. Dalībvalsts informē Komisiju par pieņemtajiem kompensācijas pasākumiem."

26. Komisija apgalvo, ka trīs noteiktās jomās nav ieviesti Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta prasībām atbilstoši noteikumi, proti, attiecībā uz ūdens ņemšanas plāniem un projektiem (*Water abstraction plans and projects*), zemes izmantošanas plāniem (*Land use plans*) un Gibraltārā — esošo būvatļauju kontroli (*Review of existing planning rights*).

a) par noteiktiem ūdens ņemšanas plāniem

27. Šis Komisijas pārmetums neattiecas uz visiem ūdens ņemšanas plāniem un projektiem, bet gan tikai uz tiem, kam izsniegtas atļaujas saskaņā ar *Water resources Act 1991* (1991. gada likuma par ūdens resursiem) II nodaļas II daļu. Komisija neiebilst par ar citu (lielāku) ūdens apsaimniekošanas projektu saistītu transpozīciju.

28. Apvienotās Karalistes valdība būtībā atsaucas uz sistēmu, saskaņā ar kuru iespējami kaitīgas darbības tiek noteiktas katrai teritorijai atsevišķi atbilstīgi iepriekš minētajiem noteikumiem. Šī sistēma Anglijā un Velsā, kā arī Skotijā izriet no *C(NH)R* 18.–27. punkta, Ziemeļīrijā — no *C(NH)R(NI)* 15.–18. punkta un Gibraltārā — no *NPO* 17.J, 17.K, 17.M, 17.N un 17.P punkta.

29. Būtībā visi šie noteikumi ir pamatoti ar to, ka katrā atsevišķā teritorijā darbības, kas varētu radīt kaitējumu aizsargājamiem augiem un dzīvniekiem, var tikt noteiktas iepriekš. Šādu darbību var veikt tikai tad, ja iepriekš ir veikta procedūra, kura — ciktāl redzams — atbilst Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta prasībām.

30. Apvienotās Karalistes tiesiskais regulējums nav saderīgs ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu, ja uz "plāniem un projektiem" šo noteikumu izpratnē neattiecina tajā paredzēto procedūru. Ir skaidrs, ka ne visiem šeit aplūkotajiem ūdens ņemšanas plāniem un projektiem piemēro 6. panta 3. punktā noteikto procedūru, bet gan tikai tiem, kas jau iepriekš ir noteikti par potenciāli kaitīgiem attiecīgajai teritorijai. Līdz ar to ir jāpārbauda, vai attiecīgie ūdens ņemšanas plāni — neatkarīgi no konstatējuma, ka tie ir potenciāli kaitīgi — ir "plāni un projekti" 6. panta 3. punkta nozīmē.

31. Spriedumā lietā *Waddenzee* Tiesa [17], interpretējot jēdzienus "plāni un projekti" Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta nozīmē, pamatojās uz Padomes 1985. gada 27. jūnija Direktīvas 85/337/EEK [18] par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu 1. panta 2. punkta otrajā ievilkumā noteikto jēdziena "projekts" definīciju. No tās izriet, ka cita veida iejaukšanās dabiskajā vidē un ainavā, tajā skaitā iejaukšanās, kas saistīta ar minerālresursu ieguvi, ir uzskatāma par projektiem. Arī ūdens ņemšana var tikt uzskatīta par šāda veida iejaukšanos. Tas, ka šajā gadījumā nav runa par pilnībā nenozīmīgiem pasākumiem, ir secināms no tā, ka konkrētajiem plāniem piemērotas 1991. gada likuma par ūdens resursiem [*Water resources Act 1991*] II nodaļas II daļas prasības par atļaujas saņemšanu. Apvienotā Karaliste turklāt neapšauba attiecīgo plānu kvalifikāciju par projektiem.

32. Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmo teikumu šādi projekti, kas nav tieši saistīti vai vajadzīgi teritorijas apsaimniekošanai, bet var to būtiski ietekmēt individuāli vai kopā ar citiem plāniem vai

17 — Spriedums lietā C-127/02 (iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, *Recueil*, I-7405. lpp., 24. un turpmākie punkti).

18 — OV L 175, 40. lpp.

projektiem, ir pienācīgi jāizvērtē no to ietekmes uz teritoriju viedokļa, ņemot vērā teritorijas aizsardzības mērķus. Apvienotā Karaliste savai aizstāvībai norāda, ka visi ūdens ņemšanas plāni un projekti, kuri atbilst Direktīvas nosacījumiem, jau iepriekš tiek klasificēti kā potenciāli kaitīgi attiecīgajai teritorijai. Nosakot īpašus noteikumus teritorijas aizsardzībai, kompetentās iestādes izslēdz novērtējumu katram projektam, novērtējumā neiekļaujot projektus, nedefinējot, ka tie ir potenciāli kaitīgi.

33. Šāda sistēma palīdz izvairīties no nevajadzīgām projektu pārbaudēm un agrīnā posmā informē teritorijas apsaimniekotāju par to, kādas darbības varētu radīt problēmas. Šāda abstrakta iespējamo risku iepriekšēja izvērtēšana var tikt balstīta tikai uz konkrētiem faktiem attiecībā uz noteikto teritoriju, taču ne attiecībā uz pašiem projektiem. Tādēļ savā būtībā tā ir mazāk precīza nekā atsevišķa pārbaude, kuras ietvaros var tikt izvērtēta gan teritorija, gan projekti. Līdz ar to pastāv risks, ka, veicot šādu abstraktu potenciāli kaitīgu darbību izvērtēšanu, netiek aplūkoti projekti, kas savu specifisko īpašību dēļ varētu ievērojami ietekmēt teritoriju.

34. Papildus norādāms skaidrības trūkums Apvienotās Karalistes tiesiskajā regulējumā par potenciāli kaitīgo darbību noteikšanu katrā teritorijā atsevišķi. *C(NH)R* 22. punktā, *C(NH)R(NI)* 15. punktā un *NPO* 17.H punktā nav noteikti pienākumi, bet gan tikai pilnvaras katrai teritorijai noteikt, vai potenciāli kaitīgās darbības ir iespējamas, kas jebkurā gadījumā neietilpst Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta transpozīcijas noteikumu piemērošanas jomā. Nav izslēdzams, ka ar vispārīgo noteikumu piešķirtās pilnvaras ir jāizmanto Dzīvotņu direktīvas ievērošanas nodrošināšanai. Taču, vispārīgi aplūkojot, nav skaidra ne noteikto pienākumu esamība, ne to apmērs [19]. Tas ir vēl jo vairāk būtiski, jo Apvienotās Karalistes direktīvas transpozīcijā potenciāli kaitīgu darbību noteikšanai ir izšķiroša nozīme Dzīvotņu direktīvas mērķu īstenošanai un tā var būtiski ietekmēt indivīdu tiesības un pienākumus, kuri izmanto platības konkrētajās teritorijās. Ja kompetentās iestādes neveic savus pienākumus attiecībā uz katru teritoriju un katru potenciāli kaitīgo darbību, tad tas rada trūkumus teritoriju aizsardzības sistēmā.

35. Nepārliecinošs ir arī Apvienotās Karalistes valdības nākamais arguments, ka attie-

19 — Vācijā pastāv līdzīgs aizsardzības režīms nelieliem plāniem un projektiem, kam ārpus aizsargājamām teritorijām nav nepieciešama atļauja. Taču Federālā likuma par dabas aizsardzību [*Bundesnaturschutzgesetz*] 33. panta 3. punkta trešais teikums uzliek skaidru pienākumu attiecībā uz aizsardzības deklarācijas saturu: "Nosakot piemērotus aizliegumus un rīkojumus, kā arī apsaimniekošanas un attīstības pasākumus, ir jānodrošina atbilstība Direktīvas 92/43/EEK 6. panta prasībām."

cībā uz ūdens ņemšanas atļaujām vispārīgie noteikumi nodrošina Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta prasību ievērošanu. Ņemot vērā šo noteikumu izšķirošo nozīmi teritoriju aizsardzībā, transpozīcijai vispārīgie noteikumi ir nepietiekami. Tieši pretēji, ir nepieciešami skaidri noteikumi, kuri noteic veicamos izvērtēšanas pasākumus. Kopumā vispārīgo noteikumu domājams garantētā aizsardzība arī tiek ietekmēta, ja tiks uzskatīts, ka, tā kā izvērtēšanas procedūra noteiktiem projektiem ir skaidri transponēta, *a contrario* pārējiem projektiem šādu procedūru nav nepieciešams piemērot.

attiecināmi iepriekš minētie iebildumi. Tas neatbilst arī iepriekš iztirzātajai sistēmai, jo tajā nav ietverti skaidri noteikumi, kas būtu uzskatāmi par Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta transpozīciju. Līdz ar to tas vēl mazāk kā iepriekš minētie noteikumi ir piemērots Direktīvas transponēšanas īstenošanai.

37. Attiecībā uz Skotiju un Ziemeļīriju Apvienotās Karalistes valdība atsaucas uz noteikumiem, kuri pieņemti tikai pēc 2001. gada 18. septembra. Taču tie šajā gadījumā nav ņemami vērā. Komisijas iebildumi ir jāvērtē, pamatojoties uz situāciju, beidzoties termiņam, kuru tā bija noteikusi argumentētajā atzinumā [20]. Šis brīdis ir 2001. gada 18. septembris.

36. Vēl Apvienotās Karalistes valdība norāda, ka attiecībā uz noteiktām aizsargājamām teritorijām saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu, tā dēvētajās zinātnei nozīmīgajās teritorijās [*Sites of Special Scientific Interest*, turpmāk tekstā — "*SSSI*"], ir piemērojams no 1981. gada likuma par savvaļas dzīvniekiem un apvidiem [*Wildlife and Countryside Act 1981*] 28. E panta un 28. H panta izrietošs pienākums veikt ietekmes uz teritoriju novērtējumu, kas pielīdzināms Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta prasībām. Šie noteikumi, šķiet, ir spēkā Anglijā un Velsā. Komisija tomēr pamatoti iebilst, kā norādīja arī Apvienotās Karalistes valdība, ka ne visas saskaņā ar direktīvas nosacījumiem aizsargātās teritorijas tiek klasificētas kā *SSSI*. Pēc satura arī šis noteikums ir balstīts uz potenciāli kaitīgu darbību fakultatīvu iepriekšēju noteikšanu, un uz to līdz ar to ir

38. Līdz ar to ir jākonstatē, ka Apvienotā Karaliste nebija pietiekamā apmērā transponējusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punktu attiecībā uz noteiktiem ūdens ņemšanas plāniem un projektiem.

20 — Skat. it īpaši 2000. gada 25. maija spriedumu lietā C-384/97 Komisija/Grieķija (*Recueil*, I-3823. lpp., 35. punkts), 2003. gada 16. janvāra spriedumu lietā C-63/02 Komisija/Apvienotā Karaliste (*Recueil*, I-821. lpp., 11. punkts) un 2004. gada 9. septembra spriedumu lietā C-417/02 Komisija/Grieķija (Krājums, I-7973. lpp., 22. punkts).

b) par zemes izmantošanas plāniem

39. Apvienotajā Karalistē zemes izmantošanas plāni [*Land use plans* vai *Development plans*] netiek aplūkoti kā plāni vai projekti Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta nozīmē. Tie vēl nepieļauj noteikta projekta īstenošanu. Iepriekš ir nepieciešams saņemt īpašu atbilstošu atļauju. Atļauja tiktu izsniegta saskaņā ar plānu, taču tikai gadījumos, ja nav izvirzīti būtiski apsvērumi (*material considerations*) par to.

40. Abas lietas dalībnieces ir vienisprātis, ka apstrīdētie tiesiskie līdzekļi ir plāni Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmā teikuma nozīmē. Taču uzskati atšķiras attiecībā uz to, vai tiem varētu būt nopietna ietekme uz saskaņā ar Dzīvotņu direktīvu aizsargātajām teritorijām. Apvienotās Karalistes valdība uzskata, ka aizsargājamās teritorijas varētu ietekmēt tikai vēlāk izsniegta atļauja. Atļauja būtu jāatsaka, ja tas ir pretrunā Dzīvotņu direktīvai. Līdz ar to ir pilnībā pietiekami, ja tikai attiecībā uz šo atļauju piemēro plānu un projektu [izvērtēšanas] procedūru. Kopumā iepriekš minētie vispārīgie noteikumi, kā arī atbilstošās vadlīnijas uzliek atbildīgajām plānošanas iestādēm pienākumu, izveidojot plānus, ievērot Dzīvotņu direktīvas prasības.

41. Norāde uz plāniem Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmajā teikumā parāda, ka nepieciešamību veikt ietekmes uz teritoriju novērtējumu ir jāņem vērā jau plāna sākotnējās izstrādes laikā. Plāns savā būtībā ir attālinātāks no noteiktu pasākumu īstenošanas nekā projekts. Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta ietvaros plāna jēdzienam nav būtiskas autonomas funkcijas, salīdzinot ar projekta jēdzienu, ja noteiktiem pasākumiem ir paredzēta tikai galīgā iestādes piekrišana.

42. Tiesas judikatūra norāda uz šo interpretāciju. Tiesa jau ir nospriedusi, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmais teikums piemēro prasību veikt pienācīgu plāna vai projekta ietekmes uz teritoriju novērtējumu ar nosacījumu, ka pastāv iespēja vai risks, ka plāns vai projekts var ievērojami ietekmēt attiecīgo teritoriju [21]. Nav nepieciešams, lai ietekme būtu skaidri zināma. [22] Ņemot vērā piesardzības principu, prasītā iespējamības pakāpe ir sasniegta, ja objektīvu iemeslu dēļ nevar izslēgt, ka konkrētais plāns vai projekts ievērojami ietekmēs attiecīgo teritoriju [23].

21 — Spriedums lietā *Waddenzee* (minēts 18. zemsvītras piezīmē, 43. punkts).

22 — Spriedums lietā *Waddenzee* (minēts 18. zemsvītras piezīmē, 41. punkts).

23 — Spriedums lietā *Waddenzee* (minēts 18. zemsvītras piezīmē, 44. punkts).

43. Šie izklāstījumi par nepieciešamo iespējamības pakāpi pamatojās uz zinātnisku nenoteiktību attiecībā uz tādu pasākumu ietekmi, kuru īstenošana bija noteikta. Šajā lietā izskatāmo plānu, kuriem ir nepieciešamas papildu atļaujas, gadījumā nav noteiktības jau jautājumā par to, vai tie tiks vispār īstenoti. Tomēr arī šajā gadījumā var izmantot salīdzinošos kritērijus. Līdz ar to izšķirīgs ir tas, vai, pamatojoties uz objektīvu informāciju, nevar tikt izslēgts, ka plāns, kura īstenošanai nepieciešamas papildu atļaujas, ievērojami ietekmē attiecīgo teritoriju. Šis katrā ziņā ir gadījums, kad — kā tas ir paredzēts Apvienotās Karalistes tiesību aktos attiecībā uz norādītajiem plāniem — turpmākajiem lēmumiem ir jābūt principā saskaņotiem ar plāniem.

44. Nav noliedzams, ka Apvienotās Karalistes tiesiskais regulējums principā paredz, ka pēc negatīvu ietekmes uz teritoriju novērtējuma rezultātu iegūšanas atļauja tiek atteikta pretēji plāna noteikumiem vai arī tiek veikta izņēmuma procedūra saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punktu. Taču Dzīvotņu direktīvas mērķu īstenošana tiktu apdraudēta, ja prasības attiecībā uz aizsargājamo teritoriju būtu pārākas par plāniem tikai pēdējā mirklī — kā izņēmums parastajai izvērtēšanas procedūrai. Šādas izvērtēšanas procedūras gadījumā pastāv risks, ka novērtējums pēc plānošanas vairs netiks īstenots ar nezināmu rezultātu, bet gan ar mērķi ieviest plānu.

45. Aprobežojoties ar galīgo atļauju, netiek ņemts vērā tas, ka arī plāni, kuru realizācijai nepieciešamas papildu atļaujas, var ietekmēt teritorijas *netieši*. Plāni vispārīgi noteic dažādu atsevišķo projektu īstenošanu, koordinējot šos projektus. Šis faktors tai skaitā ietekmē alternatīvu izvērtēšanu, kas noteiktos gadījumos var būt nepieciešama.

46. Šajā sakarā vispirms ir jāmin, ka potenciālās, bet plānojot, neveicot novērtējumu, vērā neņemtās alternatīvas var kavēt citas plāna komponentes. Ja ietekme uz teritoriju vēl nav ņemta vērā plānā, to plāna komponenšu īstenošana, kam nav tiešas ietekmes uz teritoriju, var kavēt plāna komponenšu alternatīvas, kam ir pretēja ietekme. Piemēram, kāds plāns varētu paredzēt izveidot dzīvojamo rajonu, kas nekaitē aizsargājamām teritorijām, un vienlaikus arī ļoti nepieciešamu apvedceļu, kas plānotajā vietā ietekmētu aizsargājamo teritoriju, kamēr tas varētu tikt īstenots dzīvojamā rajona vietā bez ietekmes uz aizsargājamo teritoriju. Ja vispirms tiktu izveidots dzīvojamais rajons, tad, pieņemot lēmumu par ceļa izveidošanu, trūktu alternatīvas. Savukārt teritoriju aizsardzība Dzīvotņu direktīvas izpratnē prasa, ka jau plānošanas laikā ir jāņem vērā apstāklis, ka, tikai īstenojot abus plānus, tiktu ietekmēta aizsargājamā teritorija un līdz ar to būtu nepieciešams tiesiskais pamatojums.

47. Turklāt ceļu būves projektos un dzelzceļa satiksmes projektos it īpaši, bet principā arī attiecībā uz tālākattīstības plāniem, pirmie plāna etapi nosaka nākamo etapu realizāciju. Ja visa projekta ietekme uz aizsargājamām teritorijām, kas ir svarīga tikai vēlāk, netiek pārbaudīta ne plāna ietvaros, ne tā iespējamos posmos, katrs posms ierobežo nākošo posmu iespējamās alternatīvas, neveicot alternatīvu pienācīgu novērtējumu. Nievājoši šādu rīcības principu mēdz dēvēt par "salami taktiku".

48. Papildus tam, ja laikus tiek ievērotas teritorijas aizsardzības prasības, iespējams izvairīties no kļūdām plānošanā, ko būtu nepieciešams labot, ja vien līdz atļaujas saņemšanai netiek konstatēts, ka plāns šādā formā ietekmes uz aizsargājamo teritoriju dēļ nevar tikt ieviests. Tādēļ ideja, kas attīstīta attiecībā uz Direktīvu 85/337/EEK, saskaņā ar kuru attiecīgā projekta ietekmes novērtējums ir jāveic, cik vien agri iespējams, vienlīdz ir spēkā Dzīvotņu direktīvas ietvaros [24].

49. Apvienotās Karalistes valdība pamatoti iebilst, ka iepriekšējo plānu ietekmes novērtējumā nevar ņemt vērā visu pasākuma ietekmi. Vispārīgi daudzi aspekti kļūst skaidri tikai galīgās atļaujas izsniegšanas brīdī. Nebūtu arī lietderīgi pieprasīt detalizētākus plānu aprakstus vai daudzpakāpju plānošanas un atļauju izsniegšanas atcelšanu, lai ietekmes uz teritoriju novērtējumā koncentrētos tikai uz vienu procedūras jautājumu. Drīzāk ir nepieciešams katrā attiecīgajā atļaujas saņemšanas procesa posmā novērtēt ietekmi uz aizsargājamām teritorijām tik precīzi, cik tas iespējams, pamatojoties uz iesniegto plānu datu precizitāti. Turpmākajos procesa posmos šis novērtējums ir pastāvīgi jāaktualizē, pamatojoties uz konkrētākiem datiem.

50. Kopsavilkumā ir secināms, ka attiecīgajiem plāniem ir jāpiemēro Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkta procedūra, ja tajos paredzētie pasākumi varētu ievērojami ietekmēt aizsargājamās teritorijas. Ņemot vērā to, ka Apvienotās Karalistes tiesību akti to nenodrošina, uzskatāms, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punkts attiecībā uz šo jautājumu nav transponēti pietiekamā apmērā.

c) par Gibraltārā pastāvošo būvatļauju kontroli

51. Komisija apgalvo, ka Gibraltāra kompetentajām iestādēm nav pienākuma pārskatīt esošās būvatļaujas, lai novērtētu, vai tām

24 — Skat. šajā sakarā 2004. gada 7. janvāra spriedumu lietā C-201/02 *Delena Wells* (*Recueil*, I-723. lpp., 49. un turpmākie punkti).

būtu ietekme uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Apvienotās Karalistes valdība turpretim atsaucas uz *Town and Planning Ordinance 1990* 34. pantu, saskaņā ar kuru kompetentajām iestādēm ir tiesības veikt izmaiņas jau esošajās atļaujās. Šādā kontekstā Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta prasības ir jāņem vērā vai nu kā vērā ņemamā plāna rezultāts, vai kā būtiski apsvērumi (*material considerations*).

52. No iepriekš minētā secināms, ka Apvienotās Karalistes valdības izklāstītajā tiesiskajā regulējumā Gibraltārā nav Komisijas noteiktā pienākuma pārbaudīt esošās atļaujas, bet ir tikai pilnvarojums veikt pārbaudi. Atšķirībā no Gibraltāra Komisijas pieprasītie kontroles pienākumi pastāv Anglijā un Velsā, kā arī Skotijā piemērojamo *C(NH)R* 50. pantā, kā arī Ziemeļīrijā piemērojamo *C(NH)R(NI)* 45. pantā.

53. Pienākums veikt esošo atļauju kontroli var būt ļoti lietderīgs teritorijas aizsardzībā, jo novērš iespēju, ka teritorijām tiek nodarīts kaitējums novecojuša tiesiskā regulējuma rezultātā, kas radies, neievērojot Dzīvotņu direktīvas prasības. Līdz ar to šāds pienākums atbilst Dzīvotņu direktīvas mērķiem. Tomēr Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punktā nav nekādu norāžu par to, ka dalībvalstīm ir pienākums veikt šādu esošu būvatļauju atkārtotu pārskatīšanu. Paredzētā procedūra ir jāpiemēro *pirms* dalībvalstis ir piešķīrušas atļaujas, kas varētu ietekmēt attiecīgo teritoriju.

54. Arī Komisijas minētais ģenerāladvokāta Naila Fenelija viedoklis nesniedz citu rezultātu. Ģenerāladvokāts Nails Fenelijs pamatoti uzsvēra, ka visām attīstības darbībām ir piemērojama to ietekmes uz attiecīgo teritoriju novērtēšana, izņemot tās, kuras atsevišķi vai kopā ar citām attīstības darbībām nevarētu radīt ievērojamu ietekmi uz teritorijas aizsargāšanas mērķiem [25]. Tas atbilst Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta pirmā teikuma formulējumam. Taču no tā neizriet, ka pastāvošās būvatļaujas vēlāk ir jāizvērtē atkārtoti.

55. Nav izslēdzams, ka šādu pienākumu veikt atkārtotu kontroli var pamatot ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu vai atbilstīgiem aizsardzības pienākumiem pirms Kopienas saraksta izveidošanas. Spriedumā lietā *Waddenzee* Tiesa norādīja, ka šis noteikums piemērojams, ja Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punktā nav norāžu par to, ka atļauju saņēmušais plāns vai projekts vēlāk, izrādās, varētu izraisīt aizsargājamās teritorijas noplicināšanos vai būtisku traucējumu [26]. Ja pastāvošais juridiskais stāvoklis varētu izraisīt šādu noplicināšanu vai būtis-

25 — Secinājumi lietā C-256/98, minēti 9. zemsvītras piezīmē, 33. punkts.

26 — Spriedums lietā *Waddenzee*, minēts 13. zemsvītras piezīmē, 37. punkts.

kus traucējumus, var arī tikt piemērots 6. panta 2. punkts[27]. Taču Komisija nav izvirzījusi argumentus šajā sakarā un tai skaitā nav norādījusi arī uz 6. panta 2. punkta pārkāpumu. Tādēļ tiesas procesa laikā šāda iespēja netika iztirzāta, līdz ar to arī to nevar pārmest Apvienotajai Karalistei.

56. Līdz ar to šajā daļā prasība ir noraidāma.

3) Par Dzīvotņu direktīvas 11. pantu, 12. panta 4. punktu un 14. panta 2. punktu — uzraudzības pienākumi

57. Transponējamo noteikumu formulējums ir šāds:

"11. pants

Dalībvalstis veic 2. pantā minēto dabisko dzīvotņu un sugu aizsardzības statusa uzraudzību, īpašu uzmanību pievēršot prioritārajiem dabisko dzīvotņu veidiem un prioritārajām sugām.

12. pants

[..]

4. Dalībvalstis izveido sistēmu, lai kontrolētu IV pielikuma a) daļā uzskaitīto dzīvnieku sugu īpatņu nejaušas sagūstīšanas un nonāvēšanas gadījumus. Ņemot vērā apkopoto informāciju, dalībvalstis veic turpmāku izpēti vai piemēro aizsardzības pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu to, ka nejaušas sagūstīšanas un nonāvēšanas gadījumiem nav būtiska negatīva ietekme uz attiecīgajām sugām.

13. pants

[..]

14. pants

[..]

2. Ja šādus pasākumus uzskata par vajadzīgiem, tad tajos iekļauj 11. pantā paredzētās uzraudzības turpināšanu. [..]"

27 — Skat. arī manus secinājumus lietā *Waddenzee*, minēti 13. zemsvītras piezīmē, 58. punkts.

58. Komisija pārmet Apvienotajai Karalistei, ka tā vispār nav transponējusi valsts tiesībās šajos noteikumos formulētos uzraudzības pienākumus. Kamēr šie pienākumi netiks skaidri uzlikti kompetentajām iestādēm, Komisija nevar noteikt, vai tiek īstenota šāda uzraudzība.

59. Apvienotās Karalistes valdība uzsver, ka noteiktām ar likumu izveidotām dabas aizsardzības organizācijām — *English Nature, Countryside Council for Wales, Scottish Natural Heritage* un *Department for the Environment in Northern Ireland* — ir noteikti pienākumi saskaņā ar 1990. gada likuma par vides aizsardzību [*Environmental Protection Act 1990*] 132. un 133. pantu un atbilstošiem Ziemeļīrijā un Skotijā piemērojamiem noteikumiem, kas līdz ar iepriekš minētājiem vispārīgajiem noteikumiem nodrošina Dzīvotņu direktīvā prasīto uzraudzību. Šajos pienākumos ietilpst nacionālo aizsargājamo teritoriju apsaimniekošana, valdības konsultēšana noteiktu politiku attīstības un īstenošanas jautājumā, vienotu uzraudzības standartu noteikšana un pētījumu veikšana. Šīm organizācijām savu darbību ietvaros ir jāņem vērā arī esošās vai iespējamās ekoloģiskās pārmaiņas.

60. Dzīvotņu direktīvas 11. pants, 12. panta 4. punkts un 14. panta 2. punkts paredz tikai vispārīgus pienākumus par pastāvīgas uzraudzības nodrošināšanu noteiktās situācijās un noteiktā attīstībā, it īpaši attiecībā uz 2. pantā minēto sugu un dzīvotņu aizsardzības stāvokli, īpašu uzmanību pievēršot prioritārajiem dabisko dzīvotņu veidiem un prioritārajām sugām. Šis pienākums nav tieši vai netieši nozīmīgs attiecībā uz indivīdu tiesībām un pienākumiem. Taču tas ir ļoti būtisks Dzīvotņu direktīvas praktiskajai īstenošanai, jo gandrīz visi Direktīvā noteiktie pasākumi var tikt atbilstīgi realizēti, tikai pamatojoties uz šajā uzraudzībā iegūtajiem datiem. Noteiktas sugas izplatību iespējams novērtēt tikai tad, ja ir pieejams pārskats par sugas izplatību citur. Šādi novērtējumi ir priekšnosacījums lēmumiem par teritorijas aizsardzību, pārvaldību, ietekmi uz teritoriju un noteikumu par sugu aizsardzību piemērošanu. Līdz ar to direktīvas transpozīcijai ir jānodrošina, ka uzraudzības pienākumi tiek īstenoti sistemātiski un pastāvīgi.

61. Apvienotās Karalistes valdības norādītie noteiktu organizāciju pienākumi pat kopā ar iepriekš minētajiem vispārīgajiem noteikumiem nav uzskatāmi par pietiekamiem, lai īstenotu noteiktās direktīvas prasības attiecībā uz uzraudzību. Tieši pretēji, no tā, ka minētajām organizācijām ir jānosaka vienoti uzraudzības noteikumi, ir jāsecina, ka atbilstīgu uzraudzību ir jāveic citiem dienestiem. Tomēr šādi dienesti nav noteikti.

62. Noteiktu 1981. gada likuma par savvaļas dzīvniekiem un lauku apvidiem [*Wildlife and Countryside Act 1981*] pielikumu kontrole, ko paredz šī likuma 24. pants un kā piemēru norādīja Apvienotās Karalistes valdība, neparedz uzraudzību, bet gan priekšlikumus iekļaut vai izsvītrot dzīvnieku un augu sugas šajos pielikumos. Ir jāuzskata, ka šie priekšlikumi tiek balstīti uz attiecīgās populācijas monitoringā gūtiem rezultātiem, taču trūkst norādes uz to, kurš veidojums veic šādu uzraudzību. Savukārt, ja nevienai no Apvienotās Karalistes iestādēm nav uzlikts šāds uzraudzības pienākums, iepriekš minētajiem vispārīgajiem noteikumiem par Dzīvotņu direktīvas saistošo spēku nav jēgas.

63. Šādā situācijā ir pamats uztraukties, ka veiktie uzraudzības pasākumi nav orientēti uz Dzīvotņu direktīvu, bet tiem ir citi mērķi un līdz ar to tikai nejaušības dēļ tie atbilst šo noteikumu mērķiem. Šādā veidā nevar īstenot prasīto sistemātisko un pastāvīgo uzraudzību.

64. Attiecībā uz Gibraltāru norādītā situācija ir vēl mazāk piemērota Dzīvotņu direktīvas 11. panta, 12. panta 4. punkta un 14. panta 2. punkta prasību transponēšanai. Uzraudzību šajā teritorijā ir paredzēts nodrošināt, liedzot veikt darbības, kas, iespējams, varētu kaitēt aizsargājamās teritorijās esošajiem augiem un dzīvniekiem, līdz brīdim, kad ir veikts novērtējums par to ietekmi uz teritoriju. Taču Dzīvotņu direktīvas 11. pantā un 14. panta 2. punktā prasītā uzraudzība nav tikai atsevišķi pētījumi pēc atbilstīgiem priekšlikumiem, bet gan ir paredzēta vispārīgai sugu un dzīvotņu veidu aizsardzības stāvokļa dokumentēšanai, lai it īpaši būtu iespējams novērtēt konkrētu atsevišķu pētījumu rezultātus.

65. Līdz ar to ir jākonstatē, ka Apvienotā Karaliste nav pareizi transponējusi Dzīvotņu direktīvas 11. pantu, 12. panta 4. punktu un 14. panta 2. punktu.

4) Par Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta d) apakšpunktu — vairošanās un atpūtas vietu aizsardzība

66. Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta formulējums ir šāds:

"Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai IV pielikuma a) daļā uzskaitītajām dzīvnieku sugām to dabiskās izplatības areālā

izveidotu stingras aizsardzības sistēmu, aizliedzot:

a) minēto sugu īpatņu visu veidu apzinātu gūstīšanu vai nonāvēšanu savvaļā;

b) minēto sugu īpatņu apzinātu traucēšanu, jo īpaši to vairošanās, mazuļu attīstības, ziemas guļas un migrāciju laikā;

c) apzinātu postīšanu vai olu vākšanu savvaļā;

d) vairošanās vai atpūtas vietu noplicināšanu vai iznīcināšanu."

67. Komisija kritizē Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta d) apakšpunkta transponēšanu divos aspektos. Pirmkārt, pastāv atšķirība starp šī noteikuma angļu valodas versiju un transpozīcijas rezultātā radušos tiesiskā regulējuma tekstu. Dzīvotņu direktīvas angļu valodas versijas izmantotā vārda "noplicināt" ("deterioration") vietā Apvienotās Karalistes tiesiskajā regulējumā ir izmantots darbības vārds "bojāt" ("to damage"). Otrkārt, Gibraltārā ir noteikts aizliegums tikai attiecībā uz [sugu] vairošanās vai atpūtas vietu tīšu noplicināšanu vai iznīcināšanu.

a) par jēdziena "noplicināšana" ("deterioration") transponēšanu

68. Komisija šo savu iebildumu pamato ar to, ka Direktīvas angļu valodas versijā tiek izmantots jēdziens "noplicināšana" ("deterioration"), bet Apvienotās Karalistes valdība savā tiesiskajā regulējumā ir izmantojusi darbības vārdu "bojāt" ("to damage"). Komisija tiesvedības laikā ir izvirzījusi attiecībā uz šo atšķirību trīs iebildumus.

69. *Pirmais iebildums* ir ietverts argumentētajā atzinumā. Tajā Komisija uzsvēra, ka, izmantojot darbības vārdu "to damage" jēdziena "noplicināšana" ("deterioration") vietā, tā rezultātā tiesiskajā regulējumā nav ietvertas nolaidības ("neglect") sekas. Savukārt savā replikā Komisija skaidri norādīja, ka uzskata, ka 12. panta 1. punkta d) apakšpunkts neprasa aizsargāt vairošanās vai atpūtas vietas no noplicināšanas nolaidības ("neglect") vai bezdarbības dēļ. Lai arī pirmstiesas procedūras laikā Komisija kritizēja nolaidības aplūkošanu Apvienotās Karalistes tiesiskajā regulējumā, tomēr savā replikā tā atsauca šo iebildumu. Līdz ar to Tiesai šis jautājums vairs nav jāapspriež.

70. *Otru iebildumu* Komisija pirmo reizi izvirzīja prasības pieteikumā un detalizētāk iztirzāja replikā. Komisija apgalvo, ka Apvienotajā Karalistē Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta d) apakšpunkta transpozīcija valsts

tiesiskajā regulējumā aprobežojusies tikai ar tīšām un ar nodomu izdarītām darbībām. Prasība šajā jautājumā ir pieļaujama tikai, ja iebildums ir bijis pirmstiesas procedūras priekšmets. Tiesa nevar izskatīt iebildumu, kas nav formulēts argumentētajā atzinumā [28].

71. Vienīgais pirmstiesas procedūras elements, kas varēja ietvert šo iebildumu, bija apgalvojums, ka "noplicināšana" ("deterioration") ietver arī "nolaidību" ("neglect"), bet darbības vārds "bojāt" ("to damage") to neietver. "Nolaidība" ("neglect") var nozīmēt gan nolaidīgu rīcību, gan pienākumu par rūpīgu noteikumu izpildi neveikšanu. Pēdējais ir uzskatāms par mērvienību vainas noteikšanai. Tādēļ attiecībā uz Gibraltāru Komisija jēdzienu "nolaidība" ("neglect") izmanto kā pretstatu jēdzienam "ar iepriekšēju nodomu" ("deliberately") [29]. Taču, ja Komisija jau argumentētajā atzinumā vēlējās izvirzīt iebildumu par to, ka, izmantojot jēdzienu "bojāt" ("to damage"), tiek noteikta pārāk stingra vainas pakāpe, tas bija jāpauž, argumentējot skaidrāk, līdzīgi kā attiecībā uz Gibraltāru. Jēdzieni "noplicināšana" ("deterioration") un "bojāt" ("to damage") savā nozīmē nav atšķirīgi attiecībā uz vainas pakāpes noteikšanu. Tas, ka Apvienotā Karaliste attaisnojumus sniedza tikai savā atbildē uz repliku, ir papildu norāde tam, ka šis iebildums pirmstiesas procedūrā un pat prasības pieteikumā nav izklāstīts pietiekami. Tādēļ iebildums par to, ka Dzīvotņu direktīvas transpozīcija aprobežojas tikai ar tīšām un ar nodomu veiktām darbībām attiecībā uz visu Apvienoto Karalisti, nebija pirmstiesas procedūras priekšmets. Līdz ar to iebildums attiecībā uz vainas pakāpi ir noraidāms kā nepieņemams.

72. Tomēr, ja Tiesa uzskatīs šo iebildumu par pieņemamu, tas jebkurā gadījumā ir nepamatots. Ir tiesa, ka Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir prasīts aizliegt visas darbības, kas noved pie vairošanās vai atpūtas vietu noplicināšanas vai iznīcināšanas, neatkarīgi no tā, vai tās ir tīšas vai izdarītas ar nodomu. Tomēr Komisija nav iesniegusi tāda veida pierādījumus, kas pierādītu, ka šī Apvienotās Karalistes tiesībpārkāpumu sistēma aprobežojas ar soda mēriem tikai attiecībā uz tīši izdarītām vai ar nodomu izdarītām darbībām. Lai gan Komisija iebilst, ka sodāmas ir tikai ar nodomu veiktas darbības, Apvienotās Karalistes valdības norāda, ka tiesībpārkāpumi paredz tā dēvēto "atbildību neatkarīgi no vainas" ("strict liability offence"), kad nav nepieciešams konstatēt ne iepriekšēju nodomu, ne nolaidību [30]. Pat

28 — 2004. gada 24. jūnija spriedums lietā C-350/02 Komisija/Nīderlande (Krājums, I-6213. lpp., 20. punkts ar papildu norādēm). Prasības par valsts pienākumu neizpildi pieļaujamību ir iespējams pēc savas iniciatīvas pārbaudīt: 2002. gada 15. janvāra spriedums lietā C-439/99 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-305. lpp., 8. punkts) un 1992. gada 31. marta spriedums lietā C-362/90 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-2353. lpp., 8. punkts).

29 — Attiecībā uz šo iebildumu skatīt 77. punktu.

30 — Šo apgalvojumu pamato Skotijas Vides ministrijas komentāri dokumentā "European Protected Species, Development Sites and the Planning System" (2001. gada oktobris), http://www.scotland.gov.uk/library3/environment/epsg.pdf, 2. lpp., 12. punkts, skatīta 2005. gada 27. maijā. No otras puses — jautājums par to, vai ir runa par "atbildību neatkarīgi no vainas" 1999. gada 5. novembra spriedumā lietā *R./Secretary of State for Trade and Industry ex parte Greenpeace Ltd, Common Market Law Reports2000* (Nr. 1279), 94. lpp. (122. punkts), ir palicis atklāts. Skat. arī 2004. gada 5. maija vides audita sesto atskaiti [*Environmental Audit — Sixth Report*], http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmenvaud/126/12602.htm, 9. punkts, skatīta 2005. gada 27. maijā, saskaņā ar kuru vairums vides pārkāpumu balstās uz "atbildību neatkarīgi no vainas" ("strict liability").

neatkarīgi no Apvienotās Karalistes argumentācijas ir būtiskas norādes, ka jebkurā gadījumā kriminālatbildība neattiecas tikai uz darbībām, kas veiktas ar nodomu [31]. Šī neskaidrība ir vērtējama par sliktu Komisijai, jo tās pienākums ir pamatoti pierādīt pienākumu neizpildi [32]. Līdz ar to tai šajā lietā bija jāsniedz pārliecinoši fakti attiecībā uz Apvienotās Karalistes tiesību aktu atspoguļojumu.

73. Visbeidzot, Komisija savā replikā precizē trešo iebildumu, apgalvojot, ka starp jēdzieniem "noplicināšana" ("deterioration") un "bojāt" ("to damage") pastāvošās nozīmju atšķirības rezultātā ar darbības vārdu "bojāt" Apvienotās Karalistes tiesiskajā regulējumā pārkāpumos ir iekļauti tikai tīši bojājumi. Savukārt Dzīvotņu direktīvā izmantotais jēdziens "noplicināšana" ietver sevī arī netiešu ietekmi. Šo iebildumu var uzskatīt par sākotnējās pozīcijas pirmstiesas procedūrā attīstību, jo tas attiecas uz apgalvoto abu jēdzienu būtības iespējamo atšķirību, un Komisijas aizstāvētā tēze par abu jēdzienu nozīmi nav acīmredzama pretrunā to leksiskai nozīmei. Attiecībā uz šo iebildumu prasība ir pieņemama.

74. Ir jāpiekrīt Komisijas apgalvojumam, ka Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta d) apakšpunkts paredz aizliegumus ne tikai attiecībā uz tīšu kaitējumu, bet arī netiešām darbībām, kas varētu izraisīt vairošanās un atpūtas vietu noplicināšanu vai iznīcināšanu. Saskaņā ar 12. panta 1. punkta d) apakšpunktu ir jāaizliedz jebkāda veida vairošanās vai atpūtas vietu noplicināšana vai iznīcināšana. Atšķirības starp tiešu un netiešu iedarbību netiek noteiktas.

75. Taču Komisija, neņemot vērā Apvienotās Karalistes valdības iebildumus, nesniedza pierādījumus tam, ka Apvienotās Karalistes darbības vārda "bojāt" ("to damage") interpretācija savā nozīmē atšķiras no jēdziena "noplicināšana" nozīmes. Līdz ar to Komisija šajā jautājumā nav pierādījusi pienākumu neizpildi.

76. Līdz ar to iebildums par nepareizu Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta d) apakšpunkta transpozīciju visā Apvienotajā Karalistē ir atbalstāms daļēji, pārējā daļā tas ir nepamatots.

b) par tīšu darbību norobežošanu Gibraltārā

77. Attiecībā uz Gibraltāru Komisija nepārtraukti apgalvoja, ka *NPO* 17.T panta

31 — Skatīt abus konsultatīvos dokumentus — Velsas valdības 2002. gada jūnija "Consultation Paper on Legislative proposals for Integration of the Habitats Directive Provisions on Conservation of European Protected Species into the Land-Use Planning Regime", http://www.wales.org.uk/subienvironment/content/consultations/landuseplan.doc, 1. panta 4. punkts, skatīts 2005. gada 27. maijā, un Skotijas valdības 2003. gada marta "Technical Amendments to the Conservation (Natural Habitats &c.) Regulations 1994, A Consultation Paper on Amendments to the Habitats Regulations", http://www.scotland.gov.uk/consultations/environment/tacnh.pdf, 20. punkts, skatīta 2005. gada 27. maijā, kā arī *High Court of Justice* 2004. gada 4. februāra spriedumu lietā *Newsum* u.c./ *Welsh Assembly Government*, [2004] *EWHC 50* [Admin], 17. un 101. punkts).

32 — 2003. gada 6. novembra spriedums lietā C-434/01 Komisija/ Apvienotā Karaliste (*Recueil*, I-13239. lpp., 21. punkts ar papildu norādēm).

1. punkta d) apakšpunkts aizliedz tikai tīšu attiecīgo sugu vairošanās un atpūtas vietu noplicināšanu vai iznīcināšanu[33]. Kā to atzina Apvienotās Karalistes valdība, piemērotie tiesību akti neatbilst Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta d) apakšpunkta prasībām. Līdz ar to attiecībā uz Gibraltāru šis noteikums nav pareizi transponēts.

"Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai IV pielikuma b) daļā uzskaitītajām augu sugām izveidotu stingras aizsardzības sistēmu, aizliedzot:

a) šādu augu apzinātu plūkšanu, vākšanu, griešanu, izraušanu ar saknēm vai iznīcināšanu to dabiskās izplatības areālā savvaļā;

5) Par Dzīvotņu direktīvas 12. panta 2. punktu un 13. panta 1. punktu

b) savvaļā iegūtu šādu sugu īpatņu turēšanu, transportēšanu un pārdošanu vai apmaiņu, un to piedāvāšanu pārdošanai vai apmaiņai, izņemot gadījumus, kad īpatnis likumīgi iegūts pirms šīs direktīvas ieviešanas."

78. Dzīvotņu direktīvas 12. panta 2. punkts paredz, ka attiecībā uz IV pielikuma a) daļā uzskaitītajām sugām dalībvalstīm ir jāaizliedz savvaļā iegūtu īpatņu turēšana, transportēšana un pārdošana vai apmaiņa, un to piedāvāšana pārdošanai vai apmaiņai, izņemot gadījumus, kad īpatnis likumīgi iegūts pirms šīs direktīvas ieviešanas.

80. Komisija apgalvo, ka Apvienotās Karalistes noteikumi, ar kuru palīdzību tiek transponēts Dzīvotņu direktīvas 12. panta 2. punkts, paredz atkāpes attiecībā uz īpatņiem, kuri noķerti, nonāvēti vai pārdoti likumīgā ceļā. Runa ir par *C(NH)R* 39. panta 4. punktu, *C(NH)R(NI)* 34. panta 4. punktu un *NPO* 17.T panta 4. punktu. Arī attiecībā uz saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 13. panta 1. punktu noteiktajiem aizsargājamiem augiem pastāv atkāpes, ja attiecīgais auga eksemplārs ir pārdots likumīgā ceļā. Šajā gadījumā runa ir par *C(NH)R* 43. panta 5. punktu un *C(NH)R(NI)* 38. panta 5. punktu, kā arī *NPO* 17.X panta 5. punktu.

79. Dzīvotņu direktīvas 13. panta 1. punkts ir šāds:

33 — Noteikums ir šāds: "It is an offence ... – (d) deliberately to damage or destroy a breeding site or resting place of any such animal."

81. Apvienotās Karalistes valdība ir atzinusi, ka atkāpes tās tiesību aktos ir pretrunā Dzīvotņu direktīvas prasībām. Taču pastāv atļauju izsniegšanas sistēma, kas nodrošina 12. panta 2. punkta un 13. panta 1. punkta mērķu ievērošanu.

82. Ir jāpiekrīt Komisijas viedoklim par to, ka Dzīvotņu direktīvas 12. panta 2. punkts un 13. panta 1. punkts neparedz atkāpes attiecībā uz īpatņiem, kas iegūti likumīgā ceļā. Tas atbilst noteikumu formulējumam un novērš iespēju, ka likumīgā ceļā ļaunprātīgi tiek izmantota iespēja apdraudēt stingrajā aizsardzības sistēmā iekļauto dzīvnieku un augu sugas, lai izmantotu tos tirdzniecības nolūkos.

83. Attiecībā uz Apvienotās Karalistes minēto atļauju izsniegšanas sistēmu jāsaka, ka, pirmkārt, šis arguments ir novēlots, jo tika norādīts tikai replikā, un, otrkārt, tas nav pietiekami pamatots, lai pienācīgi atspēkotu iebildumu par nepilnīgu Direktīvas transpozīciju.

84. No tā izriet, ka Dzīvotņu direktīvas 12. panta 2. punkts un 13. panta 1. punkts Apvienotajā Karalistē nav transponēti pareizi.

6) Par Dzīvotņu direktīvas 15. pantu — neselektīvi gūstīšanas un nonāvēšanas līdzekļi

85. Dzīvotņu direktīvas 15. panta formulējums ir šāds:

"Attiecībā uz V pielikuma a) daļā uzskaitīto savvaļas dzīvnieku sugu īpatņu gūstīšanu vai nonāvēšanu un gadījumos, kad saskaņā ar 16. pantu piemēro izņēmumus saistībā ar IV pielikuma a) daļā uzskaitīto sugu īpatņu ieguvi, gūstīšanu vai nogalināšanu, dalībvalstis aizliedz izmantot visus tos līdzekļus, kas var izraisīt šādu sugu populāciju vietēja rakstura izzušanu vai radīt tām nopietnu traucējumu, un jo īpaši

a) VI pielikuma a) daļā uzskaitīto gūstīšanas un nonāvēšanas līdzekļu izmantošanu;

b) visu veidu gūstīšanu un nonāvēšanu, ko veic no VI pielikuma b) daļā minētajiem transporta līdzekļiem."

86. Saistībā ar šiem direktīvas pantu noteikumiem Komisija sākotnēji izvirzīja divus iebildumus. Pirmkārt, lai gan Apvienotā Karaliste ir noteikusi aizliegumu attiecībā uz VI pielikuma a) un b) daļā minētajām metodēm [34], tā nav noteikusi vispārīgu aizliegumu izmantot visus neselektīvos līdzekļus. Otrkārt, 1970. gada likums par roņu aizsardzību (*Conservation of Seals Act 1970*, turpmāk tekstā — "Likums par roņiem") aizliedz tikai divas nonāvēšanas metodes un sniedz iespēju izsniegt atļaujas ar nosacījumiem, kas pārsniedz Dzīvotņu direktīvā pieļauto.

a) par visu neselektīvo līdzekļu aizliegumu

87. Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 15. pantu ir noteikts, ka dalībvalstīm jāaizliedz izmantot *it īpaši* tās metodes, kas uzskaitītas VI pielikuma a) un b) daļā, kā arī visus neselektīvos līdzekļus, kas var izraisīt aizsargājamo sugu populāciju vietēja rakstura izzušanu vai radīt tām nopietnu traucējumu. Līdz ar to nepietiek, ja, transponējot direktīvas prasības, tiek aizliegtas tikai uzskaitītās metodes. Ir nepieciešams ieviest vispārīgu aizliegumu.

88. Apvienotās Karalistes valdība savukārt uzsver, ka tās saraksts ar aizliegtajām metodēm ietver visas metodes, kas būtu aizliegtas arī saskaņā ar Apvienotā Karalistē noteikto vispārīgo aizliegumu. Ja tiek konstatētas jaunas metodes, saraksts tiek papildināts. Šis pienākums ir uzlikts kompetentajām iestādēm saskaņā ar iepriekš minētajiem vispārīgajiem noteikumiem. Šāds rīcības princips praktiski nodrošina Dzīvotņu direktīvas 15. panta prasību transpozīciju, bet vispārīgs aizliegums būtu pretrunā tiesiskās noteiktības principam.

89. Šie argumenti nav pārliecinoši. Aizliegto metožu saraksta aktualizēšanas iespēja šķiet mazāk efektīva nekā vispārīgs aizliegums. Kavējumi attiecībā uz aktualizēšanu neizbēgami izraisa trūkumus aizsardzības sistēmā, no kā būtu iespējams izvairīties, ieviešot Dzīvotņu direktīvas 15. pantā minēto vispārīgo aizliegumu.

90. Apvienotās Karalistes valdības norādītās tiesiskās noteiktības princips tai skaitā prasa, ka tiesību akti ir skaidri un to piemērošana ir paredzama tiem, ko tiesību akti ietekmē, it īpaši, ja aktiem ir apgrūtinošas sekas [35]. Vispārīgs aizliegums izmantot neselektīvus līdzekļus aizsargājamo dzīvnieku sugu gūstīšanai un nonāvēšanai, kas var izraisīt aizsargājamo sugu populāciju vietēja rakstura izzušanu vai radīt tām nopietnu traucējumu,

34 — 1994. gada noteikumu *C(NH)R* 41. pants, 1995. gada noteikumu *C(NH)R(NI)* 36. panta 2. punkts un 1991. gada *NPO* 17. V panta 2. punkts.

35 — 1987. gada 15. decembra spriedums lietā 326/85 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, 5091. lpp., 24. punkts), 2001. gada 22. novembra spriedums lietā C-301/97 Padome/Nīderlande (*Recueil*, I-8853. lpp., 43. punkts) un 2004. gada 29. aprīļa spriedums lietā C-17/01 *Sudholz* (*Recueil*, I-4243. lpp., 34. punkts).

šādām prasībām atbilst. Jēdziens "neselektīvi līdzekļi" ir nepārprotams un savā piemērojumā iepriekš paredzams. Pateicoties papildu nosacījumam, ka šādu līdzekļu izmantošana var izraisīt aizsargājamo sugu populāciju vietēja rakstura izzušanu vai radīt tām nopietnu traucējumu, jēdziena nozīme tiek vēl vairāk ierobežota. Lai arī saraksts ar visām aizliegtajām metodēm viestu vēl lielāku skaidrību, taču šāda skaidrības pakāpe nav priekšnosacījums aizlieguma likumībai. Lielbritānijas iestādēm arī netiek liegts nodrošināt skaidrību, izveidojot papildus vispārīgajam aizliegumam neizsmeļošu sarakstu ar aizliegtajām metodēm, kas tiktu pastāvīgi aktualizēts.

91. Tātad Apvienotā Karaliste nav pietiekamā apmērā transponējusi Dzīvotņu direktīvas 15. pantu attiecībā uz visu neselektīvo līdzekļu aizliegumu.

b) par Likumu par roņiem

92. Ņemot vērā, ka Komisija savā replikā atsauca iebildumu attiecībā uz 1970. gada Likumu par roņiem, taču tiesas sēdes laikā izteica vēlēšanos no šī iebilduma neatkāpties, vispirms ir jāpārbauda šī iebilduma pieņemamība.

93. Komisijas rīcība ir izskaidrojama, pamatojoties uz apstākli, ka savā iebildumu rakstā Apvienotās Karalistes valdība apņēmās pieņemt tiesību aktu, ar kuru tiktu izdarīti grozījumi konkrētajā likumā saskaņā ar Komisijas norādījumiem. Tomēr pēc tam, kad iebildums tika atsaukts, atbildē uz repliku Apvienotā Karaliste paziņoja, ka tā gaida šī tiesas procesa iznākumu, un veiks šādas izmaiņas, ja tas būs noteikts Tiesas spriedumā. Šādos apstākļos Komisija tiesas sēdes laikā izteica vēlēšanos no šī iebilduma neatkāpties, jo tā atsaukšana ir bijusi kļūda. Apvienotās Karalistes valdība uz šo apsvērumu nereaģēja.

94. Procesuāliem nolūkiem Komisijas rīcība jāklasificē šādi: paziņojums, ka tā neturpina uzturēt iebildumu, ir skaidrs un beznosacījumu. Līdz ar to ir runa par *daļēju* prasības atsaukumu. Nav tiesiska pamatojuma tam, lai šādu rīcību tiesas procesa laikā vēlāk atceltu vai apstrīdētu kļūdas dēļ. Līdz ar to Komisijas paziņojums tiesas sēdes laikā par vēlēšanos tomēr uzturēt šo iebildumu ir uzskatāms par jaunu atspēkojuma līdzekli attiecībā uz repliku.

95. Tiesas procesā lietas priekšmeta maiņu, papildinot ar jaunu prasību, nosaka Tiesas Reglamenta 42. panta 2. punkts. Saskaņā ar to "[t]iesvedības laikā nav atļauts izvirzīt

jaunus pamatus, izņemot gadījumus, kad tie ir saistīti ar tādiem tiesību vai faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā".

96. Šādi faktiskie apstākļi ir arī šajā gadījumā. Iebilduma atsaukšana tika pamatota ar Apvienotās Karalistes valdības apņemšanos, kuru tā vēlāk atsauca. Lai arī konkrētās apņemšanās saturs nebija juridiski saistošs, taču Komisijai, pamatojoties uz Kopienas lojalitātes principu, bija iemesls paļauties, ka Apvienotās Karalistes valdība vismaz centīsies īstenot apņemšanos. To, ka Apvienotās Karalistes valdība neattaisnoja šo uzticēšanos, Komisijai bija jāsecina no tās atbildes uz repliku. Līdz ar to runa ir par faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā.

97. Taču jaunu prasījumu izvirzīšana lietas par valsts pienākumu neizpildi gadījumā ir pakļauta papildu ierobežojumiem. Komisijai lietas par valsts pienākumu neizpildi iztiesāšanas laikā nav tiesības paplašināt lietas priekšmetu. Šādu noteikumu Tiesa ir uzstādījusi it īpaši attiecībā uz tādiem gadījumiem, kad iebildums ir minēts brīdinājuma vēstulē, bet ne argumentētajā atzinumā [36]. Šādi tiek nodrošināta lietas priekšmeta skaidra noteikšana un attiecīgās dalībvalsts efektīva aizstāvēšanās iespēja.

36 — 2004. gada 24. jūnija spriedums lietā C-350/02 Komisija/Nīderlande, minēts 27. zemsvītras piezīmē, 18. un turpmākie punkti.

98. Ņemot vērā, ka tiesas procesa laikā lietas priekšmeta noteiktību jau nosaka Tiesas Reglamenta 42. panta 2. punkts, kas neliek šķēršļus arī attiecībā uz Komisijas iebildumu, atliek vien precizēt, vai netiek ietekmētas Apvienotās Karalistes tiesības uz aizstāvību, ja tiek pieļauts iebildums attiecībā uz Likumu par roņiem. Tā kā tas pats iebildums pirms tā atsaukšanas bija pirmstiesas procedūras un tiesas procesa priekšmets, Apvienotās Karalistes valdība varēja efektīvi aizstāvēties attiecībā pret visiem Komisijas iebildumiem. Papildus jāmin, ka Apvienotās Karalistes valdībai acīmredzot arī nav iebildumu pret šī iebilduma pārbaudi. Tās klusēšana attiecībā uz iebilduma atjaunotu iekļaušanu lietas izskatīšanā tiesas sēdē un atbilde uz repliku drīzāk liecina par to, ka tā klusējot piekrīt šī iebilduma atjaunošanai, lai varētu atrisināt strīdu attiecībā uz Likumu par roņiem.

99. No iepriekš minētā izriet, ka izņēmuma kārtā iebildums attiecībā uz Likuma par roņiem ir pieļaujams, neņemot vērā to, ka tas starplaikā ticis atsaukts.

100. Attiecībā uz lietas būtību vispirms jāprecizē, ka Dzīvotņu direktīvas 15. panta noteikumi attiecas uz roņu sugu, kas uzskaitītas IV pielikumā, medībām, t.i., mūku roņiem (*Monachus monachus*) un Saimā ezera pogainaijiem roņiem (*Phoca hispida*

saimensis), un saskaņā ar V pielikumu — arī attiecībā uz visiem "īstās" jeb "parastās roņu" dzimtas sugām (*Phocidae* dzimta [37]). Apvienotajā Karalistē ir sastopami, piemēram, plankumainie roņi (*Phoca vitulina*) un pelēkie roņi (*Halichoerus grypus*).

101. Likums par roņiem attiecas uz visām roņu sugām. Tas skaidri aizliedz roņu indēšanu un noteiktu medību šaujamieroču izmantošanu. Kompetentās iestādes ir arī pilnvarotas noteiktos apstākļos izsniegt atļaujas indes izmantošanai, lai nonāvētu roņus.

102. Komisija izvirzīja iebildumu, ka šādas prasības ir pretrunā Dzīvotņu direktīvas 15. pantam. Likums par roņiem aizliedz tikai divas nonāvēšanas metodes un ļauj izsniegt atļaujas ar nosacījumiem, kas pārsniedz Dzīvotņu direktīvā paredzētos izņēmumus.

103. Apvienotās Karalistes valdība iebilst, ka šī likuma prasības papildina vispārīgos noteikumus, kas pieņemti Dzīvotņu direktīvas 15. panta transponēšanai. *C(NH)R* 41. pants nodrošina direktīvā prasīto aizsardzību. Iespējamajām atļaujām, ko pieļauj Likums par roņiem, jāatbilst iepriekš minētajiem Dzīvotņu direktīvas vispārīgajiem noteikumiem.

104. Šis apgalvojums nav pārliecinošs attiecībā uz atļautajām nonāvēšanas metodēm. Likums par roņiem nezinošam lasītājam rada iespaidu, ka tikai divas likumā skaidri norādītās metodes ir aizliegtas. Lai arī papildus spēkā ir *C(NH)R* 41. panta aizliegumi, tomēr pastāv ievērojams risks, ka šie aizliegumi pamatā piemērojamā Likuma par roņiem dēļ netiks pamanīti. Līdz ar to Likuma par roņiem noteikumi attiecībā uz nonāvēšanas metodēm ir pretrunā Dzīvotņu direktīvas 15. pantam.

105. Turpretim ir jāuzskata, ka Apvienotās Karalistes kompetentās iestādes, pieņemot lēmumus par atļauju izsniegšanu saskaņā ar Likumu par roņiem, zina, ka tām vienlaikus ir jārespektē arī Dzīvotņu direktīvas 15. un 16. panta transpozīcijai atbilstošie noteikumi. Lai arī šajā gadījumā būtu ieteicams ieviest skaidru norādi, taču, šķiet, ka nav nepieciešams, lai kompetentajai iestādei būtu skaidri ar likumu noteikti pienākumi. Līdz

37 — Bez "parastajiem roņiem" ir arī ausaino roņu dzimta (*Otariidae*).

ar to nav konstatējams Dzīvotņu direktīvas pārkāpums.

7) Par Dzīvotņu direktīvas 16. pantu — atkāpes attiecībā uz sugu aizsardzību

106. Dzīvotņu direktīvas 16. pants ir šāds:

"Ja nav apmierinošas alternatīvas un ja netiek kaitēts attiecīgo sugu populāciju saglabāšanai labvēlīgā aizsardzības statusā to dabiskās izplatības areālā, dalībvalstis drīkst atkāpties no 12., 13., 14. panta un 15. panta a) un b) punkta noteikumiem, lai:

a) aizsargātu savvaļas faunu un floru un saglabātu dabiskās dzīvotnes;

b) novērstu nopietnu kaitējumu, jo īpaši labībai, mājlopiem, mežiem, zivsaimniecībai un ūdeņiem un citiem īpašuma veidiem;

c) rūpētos par veselības aizsardzību un sabiedrības drošību vai obligāti ievērotu citas sevišķi svarīgas sabiedrības intereses, tostarp sociāla vai ekonomiska rakstura intereses un videi primāri svarīgas labvēlīgas pārveides;

d) izpētes un izglītības nolūkā atjaunotu minēto sugu populācijas un reintroducētu minētās sugas, un veiktu šī mērķa sasniegšanai vajadzīgās vairošanas darbības, tostarp augu mākslīgo pavairošanu;

e) stingri noteiktos apstākļos pēc izvēles principa un ierobežotā apmērā atļaut IV pielikumā uzskaitīto sugu atsevišķu īpatņu ieguvi vai turēšanu ierobežotā skaitā, ko nosaka kompetentās valsts iestādes."

107. Attiecībā uz šī noteikuma transpozīciju Komisija ir izvirzījusi divus iebildumus. Pirmkārt, atkāpēs, kuras ievieš *C(NH)R* 40. pants, *C(NH)R(NI)* 35. pants un *NPO* 17.U pants, nav norādes par to, ka atkāpe ir pieļaujama tikai tad, ja, *pirmkārt*, nav apmierinošas alternatīvas un ja, *otrkārt*, netiek kaitēts attiecīgo sugu populāciju saglabāšanai labvēlīgā aizsardzības statusā to dabiskās izplatības areālā. Otrkārt, pastāv atkāpes,

kas ir pretrunā 16. pantam, ja 12. un 13. pantā noteiktās aizliegtās darbības veiktas, darbojoties likumīgi.

personām ir tiesības atsaukties uz Apvienotās Karalistes tiesību aktos minētajām atkāpēm, neņemot vērā nosacījumus. Līdz ar to vispārīgie noteikumi nav piemērojami, lai atspēkotu Komisijas iebildumu.

a) par aizsardzības stāvokļa un alternatīvu neņemšanu vērā

108. Apvienotās Karalistes valdība atzīst, ka atkāpes aizsargājamo sugu gadījumā ir pieļaujamas tikai, ja, pirmkārt, nav apmierinošas alternatīvas un, otrkārt, ja netiek kaitēts attiecīgo sugu populāciju saglabāšanai labvēlīgā aizsardzības statusā to dabiskās izplatības areālā. Taču tā norāda, ka atbildīgās kompetentās iestādes, pamatojoties uz iepriekš minētajiem vispārīgajiem noteikumiem, piemēro abus nosacījumus. Turklāt abi nosacījumi netieši ir abu specifisko atkāpju priekšnosacījumi ievainotu dzīvnieku sagūstīšanai aprūpes nolūkā un nedziedinātu dzīvnieku nonāvēšanai. Abos gadījumos nepastāv citas apmierinošas alternatīvas un netiek kaitēts attiecīgo sugu populāciju saglabāšanai.

110. Attiecībā uz specifiskajām atkāpēm slimu vai savainotu dzīvnieku kopšanas vai nonāvēšanas gadījumos pretēji Apvienotās Karalistes valdības apgalvojumam konstatējams, ka nepastāv noteikumi par to, ka tās piemērojamas tikai gadījumos, ja nepastāv citas apmierinošas alternatīvas. Saskaņā ar Apvienotās Karalistes tiesisko regulējumu dzīvnieku kopšana tiek uzskatīta par attaisnotu neatkarīgi no tā, vai pastāv apmierinoša alternatīva to atstāt brīvībā, lai tas paša spēkiem varētu izdziedināties. Savukārt attiecībā uz nedziedināmi slimu dzīvnieku nonāvēšanu atklāts ir jautājums, kuru neizvirzīja Komisija, vai Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkts vispār ietver tiesisku pamatojumu šādiem gadījumiem. Vismaz daļā gadījumu apmierinoša alternatīva būtu ļaut noritēt dabiskajiem procesiem, nevis, stingri ņemot, pārņemt kontroli, lai īstenotu cilvēku priekšstatus par rīcību dzīvnieku ciešanu gadījumā.

109. Attiecībā uz šeit apstrīdēto tiesisko regulējumu Apvienotās Karalistes valdības norādītie vispārīgie noteikumi ir nozīmīgi tikai tādā aspektā, ka tie, iespējams, liedz kompetentajām valsts iestādēm izmantot atkāpes, ja nav izpildīts viens no iepriekš minētajiem nosacījumiem. Turpretim privāt-

111. Līdz ar to nosacījumu neiekļaušana Komisijas norādītajos Apvienotās Karalistes noteikumos par alternatīvas esamību un aizsargājamo populāciju aizsardzības statusa saglabāšanu ir nesaderīga ar Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktu.

b) par kaitējumiem saistībā ar likumīgām darbībām

112. Saskaņā ar *C(NH)R* 40. panta 3. punkta c) apakšpunktu un 43. panta 4. punktu, *C (NH)R(NI)* 35. panta 3. punkta c) apakšpunktu un 38. panta 4. punktu, kā arī *NPO* 17.U panta 2. punkta c) apakšpunktu un 17.X panta 4. punktu aizliegumi, kas ieviesti, transponējot Dzīvotņu direktīvas 12., 13. un 16. pantu, nav piemērojami, ja attiecīgā rīcība radās, darbojoties likumīgi, un nav bijis saprātīgi iespējams no tās izvairīties [38].

113. Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkts neparedz atkāpes attiecībā uz IV pielikumā uzskaitīto dzīvnieku un augu aizsardzības pasākumiem gadījumos, ja tie pārkāpti likumīgas darbības ietvaros. Savukārt Apvienotās Karalistes valdība uzsver, ka šīs atkāpes transponē nevis 16. panta 1. punktu, bet gan 12. pantu attiecībā uz dzīvniekiem un 13. pantu attiecībā uz augiem. Šāds viedoklis ir pamatots, ja tiek pieņemts, ka sugu aizsardzības noteikumu ierobežošana ir uzskatāma vai nu par to piemērošanas jomas norobežošanu, kas nozīmētu 12. panta 1. punkta vai 13. panta 1. punkta transponēšanu, vai par atkāpi, kas vērtējama saskaņā ar 16. panta 1. punktu. Taču tas pierāda, ka 12., 13. un 16. pants kopā veido vienotu aizsardzības sistēmu, līdz ar to jebkura atkāpe attiecībā uz sugu aizsardzības noteikumiem, kas ir pretrunā direktīvai, pārkāptu 12. un 13. panta aizliegumus, kā arī 16. panta noteikumus attiecībā uz atkāpēm. Līdz ar to Komisijai ir tiesības izvirzīt iebildumus attiecībā uz to, ka konkrētie atkāpju noteikumi pārkāpj 16. pantu.

114. Apvienotā Karaliste turpinājumā atsaucas uz apstākli, ka Dzīvotņu direktīvas 12. un 13. pants ir transponēti, nosakot noziedzīgus nodarījumus. Tādēļ ir nepieciešams ierobežot to piemērošanu, ja personas rīkojušās nezinot, ka nodara kaitējumu aizsargājamām sugām. Tiklīdz šāds risks ir zināms, vairs nav iespējas atsaukties uz atkāpēm, jo tādā gadījumā ir pastāvējusi saprātīga alternatīva izvairīties no kaitējuma.

115. Apvienotās Karalistes valdības šajā lietā izskatāmo atkāpju noteikumu interpretācija ir pretrunā jaunākajai Anglijas judikatūrai. No diviem spriedumiem lietā *Newsum* u.c./ *Welsh Assembly Government* izriet, ka *C (NH)R* 40. panta 3. punkta c) apakšpunkta atkāpe pārsniedz Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta noteikto piemērošanas jomu. *High Court* skaidri pauž, ka 40. panta 3. punkta c) apakšpunkts nepieļauj piemērot 12. panta transponēšanas rezultātā noteiktos

38 — 1994. gada noteikumu 40. panta 3. punkta c) apakšpunkts ir šāds: "[..] (A) person shall not be guilty of an offence by reason of — [..] any act made unlawful by that regulation if he shows that the act was the incidental result of a lawful operation and could not reasonably have been avoided." ("Persona nav vainīga pārkāpumā sakarā ar [..] jebkādu darbību, ko šie noteikumi uzskata par nelikumīgu, ja tā pierāda, ka šī darbība bija likumīgas darbības nejaušs rezultāts un no tā nevarēja saprātīgi izvairīties.")

aizliegumus, ja kaitējums nodarīts likumīgas darbības ietvaros un to nav bijis iespējams saprātīgi īstenot citā veidā [39]. Runa bija par to, vai drīkst ekspluatēt atļauju saņēmušu akmeņlauztuvi, lai arī tās darbība ietekmētu lielā tritona (*Triturus Cristatus*) populāciju, kā arī dīķi, tas nozīmē — iznīcinātu to vairošanās un atpūtas vietu. *Court of Appeal* atcēla šo spriedumu, tomēr *obiter dictum* norādīja, ka sliecas par labu tam, ka atkāpe pieļauj šādu kaitējumu likumīgas darbības ietvaros [40]. Ņemot vērā šo judikatūru, kas vairāk atbilst *C(NH)R* 40. panta 3. punkta c) apakšpunkta formulējumam nekā Apvienotās Karalistes valdības interpretācija, jāpieņem, ka šī atkāpe likumīgas rīcības gadījumā pieļauj darbības, kas izraisa aizsargājamu sugu īpatņu nonāvēšanu vai vairošanās un atpūtas vietu noplicināšanu vai iznīcināšanu, neņemot vērā to, vai nodarījumu veikusī persona ir zinājusi par tiesisko regulējumu vai nav, ja šīs darbības būtībā ir likumīgas.

116. Šāda atkāpe nav konkrēti paredzēta Dzīvotņu direktīvā. Tomēr tā būtu saderīga ar direktīvu, ja attiecīgi transponētu vai nu 12. panta 1. punktā un 13. pantā minētos aizliegumus ar norobežojošu nozīmi, vai 16. panta atkāpes.

117. Attiecībā uz 12. panta 1. punkta d) apakšpunktu vispirms ir jākonstatē, ka vairošanās vietu vai atpūtas vietu noplicināšanas vai iznīcināšanas aizliegums nepieļauj šādu atkāpi. Šis aizliegums neattiecas tikai uz tīšām darbībām, bet ir spēkā neatkarīgi no darbību veikušās personas informētības par tiesisko regulējumu.

118. Arī pārējie 12. panta 1. punkta no a) līdz c) apakšpunktam un 13. panta 1. punkta a) apakšpunkta aizliegumi netiek ierobežoti likumīgi veiktu darbību izslēgšanai. Var palikt neizlemts, kā interpretējams jēdziens "tīši", kas pretēji 12. panta 1. punkta d) apakšpunktam šeit ir izmantots. No sprieduma lietā par jūras bruņurupuci *Caretta caretta*, šķiet, ka šis jēdziens interpretējams kā apzināta seku pieļaušana [41]. Taču, pat ja jēdziens "tīši" tiek interpretēts šauri, šo terminu tomēr nevar transponēt kā atkāpi par labu likumīgi veiktām darbībām, jo

39 — Minēts 30. zemsvītras piezīmē, 101. punkts.

40 — *High Court of England and Wales* 2004. gada 22. novembra spriedums civillietā Nr. 1565, 8., 15. un turpmākie punkti.

41 — 2002. gada 30. janvāra spriedums lietā C-103/00 Komisija/Grieķija (*Recueil*, I-1147. lpp., 32. un turpmākie punkti).

likumīga rīcība neizslēdz iespēju ar nodomu nodarīt kaitējumu [42].

119. Arī Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkts nevar attaisnot šādas atkāpes. Saskaņā ar to pieļaujamās atkāpes nevar tikt pamatotas ar attiecīgās rīcības likumību, bet gan ar īpašiem iemesliem, piemēram, vispārēju interešu iemesliem. Turklāt šādu atkāpju piemērošanas priekšnosacījums ir tas, ka nepastāv citi apmierinoši risinājumi un netiek kaitēts attiecīgo sugu populāciju saglabāšanai labvēlīgā aizsardzības statusā [43].

120. Apvienotās Karalistes valdība nevar arī pamatoties uz to, ka šajā lietā izskatītie krimināltiesību noteikumi būtu jāierobežo likumīgas rīcības labā ar atkāpes palīdzību. Gandrīz visi noteiktie tiesībpārkāpumi ir uzskatāmi par tīšiem nodarījumiem. Anglijā, Velsā, Skotijā un Ziemeļīrijā tikai vairošanās un atpūtas vietu aizsardzības noteikumi nav saistīti ar tīša kaitējuma izdarīšanu, bet gan, kā norādījusi Apvienotās Karalistes valdība [44], atbildība tiek piemērota neatkarīgi no vainas. Šajā gadījumā var palikt neizlemts, vai Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkta d) apakšpunkts prasa tiesībpārkāpumu noteikšanu neatkarīgi no vainas. Taču katrā ziņā Direktīva nav transponēta pareizi, izdarot pārāk plašas atkāpes, iespējams, pārāk plašu noziedzīgu nodarījumu ierobežošanai.

121. Tādējādi atkāpe attiecībā uz kaitējumu likumīgas darbības gadījumā ir nesaderīga ar Dzīvotņu direktīvas 16. pantu.

8) Par Dzīvotņu direktīvas piemērošanu ārpus Apvienotās Karalistes teritoriālajiem ūdeņiem

122. Pēdējais iebildums attiecas uz jūras teritoriju, kurā Apvienotā Karaliste izmanto — ja ne suverēnās tiesības pilnībā, tad vismaz noteiktas pilnvaras. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvenciju, kas tika parakstīta 1982. gada 10. decembrī Montegobejā [*Montego Bay*] [45] (turpmāk tekstā — "Jūras tiesību konvencija"), kurai Kopiena pievienojās 1998. gadā, [46] piekrastes valsts īsteno suverenitāti savos teritoriālajos ūdeņos. Jūras tiesību konvencijā tie tiek saukti par teritoriālo jūru.

42 — Skat. 1987. gada 17. decembra spriedumu lietā 412/85 Komisija/Vācija (*Recueil*, 3503. lpp., 14. un turpmākie punkti): zemes izmantošanas nolūks, piemēram, lauksaimniecībā, neizslēdz iespēju, ka Putnu aizsardzības direktīvas 5. panta nozīmē putni tiek tīši nonāvēti vai sagūstīti, viņu ligzdas un olas tīši iznīcinātas vai bojātas, vai viņi tiek tīši traucēti.

43 — Skat. šajā sakarā 108. un turpmākos punktus.

44 — Skat. šajā sakarā 72. punktu.

45 — Trešā Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konference, *Official documents*, XVII sējums, 1984. gads, Doc. A/Conf.62/122, 157.–231. lpp..

46 — Padomes 1998. gada 23. marta Lēmums 98/392/EK par Eiropas Kopienas parakstīto ANO 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvenciju un 1994. gada 28. jūlija Nolīgumu par minētās konvencijas XI daļas īstenošanu, OV L 179, 1. lpp.

Saskaņā ar Jūras tiesību konvencijas 3. pantu katrai piekrastes valstij ir tiesības noteikt savas teritoriālās jūras platumu līdz robežai, kas nepārsniedz divpadsmit jūras jūdzes un kas ir mērāma no bāzes līnijām, kuras tiek noteiktas saskaņā ar šo konvenciju.

123. Turklāt katrai piekrastes valstij ir tiesības noteikt savu ekskluzīvo ekonomisko zonu, kas nedrīkst pārsniegt 200 jūras jūdzes, mērot no bāzes līnijām. Saskaņā ar Jūras tiesību konvencijas 56. panta 1. punkta a) apakšpunktu piekrastes valstij šajā zonā ir suverēnas tiesības izpētīt un izmantot, saglabāt un rīkoties ar dabas resursiem, kā dzīvajiem, tā arī nedzīvajiem, ūdeņos, kas sedz jūras dibenu, jūras dibenā un tās dzīlēs, izmantot tos, lai iegūtu ūdens, straumju un vēja enerģiju, kā arī citādā veidā izpētīt un izmantot ekskluzīvo ekonomisko zonu ekonomikas vajadzībām. Papildus, saskaņā ar 56. panta 1. punkta b) apakšpunkta iii) daļu tai ir tiesības realizēt attiecīgajos Jūras tiesību konvencijas noteikumos paredzēto jurisdikciju attiecībā uz jūras vides aizsardzību un saglabāšanu.

124. Visbeidzot, kontinentālā šelfa platums drīkst būt līdz 350 jūras jūdzēm, mērot no bāzes līnijām. Saskaņā ar Jūras tiesību konvencijas 77. pantu piekrastes valsts īsteno suverēnās tiesības uz kontinentālo šelfu tā izpētes un tā dabas resursu ieguves nolūkā. Pētīti tiek tikai nekustīgie dabas resursi.

125. Komisija pārmet Apvienotajai Karalistei, ka tā ir ierobežojusi noteikumu, ar ko nodrošina Dzīvotņu direktīvas transpozīciju valsts tiesiskajā sistēmā, piemērošanu tikai attiecībā uz teritoriālajiem ūdeņiem. Tā apgalvo, ka dalībvalstīm ir jāievēro direktīvas visās jomās, kur tās piemēro savas suverēnās tiesības, un īpaši ekskluzīvajās ekonomiskajās zonās. Tā skaidri pamato savu apgalvojumu ar Jūras tiesību konvencijas 56. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Komisija pārmet Apvienotajai Karalistei, ka tā nav ievērojusi savā ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā pienākumu noteikt īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, piemērojot šīs direktīvas 4. pantu, ne arī pienākumu nodrošināt Direktīvas 12. pantā minēto sugu aizsardzību.

126. Apvienotā Karaliste atzīst šo iebildumu un norāda, ka jau 2001. gadā tā ir pieņēmusi atbilstošu tiesisko regulējumu attiecībā uz naftas ieguvi [47] un pārējie (normatīvie) teksti tiek izstrādāti.

127. Turklāt *High Court* par Dzīvotņu direktīvas piemērošanu ārpus teritoriālajiem ūdeņiem ir spriedusi jau 1999. gadā [48]. Šādi izlemjot, tā balstījās uz šādiem apsvērumiem: lai arī Direktīvas prasības pamatā attiecināmas uz sauszemi, tomēr tās aizsardzības mērķi attiecībā uz noteiktām sugām un

47 — 2001. gada noteikumi par naftas ieguves darbībām jūrā [*Offshore Petroleum Activities (Conservation of Habitats) Regulations 2001*], stājušies spēkā 2001. gada 31. maijā.

48 — Minēts 30. zemsvītras piezīmē, 102. un turpmākie punkti (līdz 114. punktam).

dzīvotnēm — īpaši jūras zīdītājiem un auksto ūdeņo koraļļu rifiem [49] — ir sasniedzami tikai tādā gadījumā, ja tās piemērojums neaprobežojas vienīgi attiecībā uz teritoriālajiem ūdeņiem. Šāds rezultāts izriet gan no Tiesas judikatūras par Kopienas zvejniecības tiesību piemērošanu, Apvienotās Karalistes Direktīvas 85/337/EEK par projektu ietekmes uz vidi novērtējumu attiecībā uz tās teritoriālās piemērojamības interpretācijas, kā arī valdības locekļu oficiālajiem paziņojumiem attiecībā uz Dzīvotņu direktīvas piemērojamību.

128. Lai arī Apvienotā Karaliste neapstrīd Dzīvotņu direktīvas piemērojamību arī ārpus teritoriālajiem ūdeņiem, pirms sprieduma sniegšanas ir nepieciešams pārbaudīt, vai Direktīva tiešām ir piemērojama ārpus teritoriālajiem ūdeņiem.

129. Spriedumā lietā *Kramer* Tiesa pamatojās uz tiesisko regulējumu par nozveju, ņemot vērā zivju resursu un jūras bioloģisko resursu aizsardzību [50], kā arī uz to, ka atbilstīgi lietu kārtībai Kopienas kompetence — tādā apmērā, kādā atbilstošas pilnvaras ir piešķirtas valstīm saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām — attiecas arī uz nozveju atklātā jūrā. Jūras bioloģisko resursu saglabāšana var tikt efektīvi un vienlaikus taisnīgi nodrošināta, tikai piemērojot atbilstošu tiesisku regulējumu, kas uzliktu pienākumus visām iesaistītajām valstīm, t.sk., trešām valstīm [51]. Citā spriedumā, nosakot kādas regulas ģeogrāfisko piemērošanas apmēru, tika ņemts vērā tiesiskais konteksts, kādā tā ir pieņemta, kā arī tās saturs un mērķis. Rezultātā Tiesa nosprieda, ka tās teritoriālā piemērojamība saskan ar Kopienu tiesisko regulējumu kopumā jebkurā laikā. No iepriekš minētā secināms, ka līdz ar dalībvalsts jūras zonu paplašināšanos līdzīgi paplašinās arī regulas piemērošanas robežas [52].

130. Līdz ar to Dzīvotņu direktīva ir piemērojama ārpus Apvienotās Karalistes teritoriālajiem ūdeņiem, ja ir īstenoti divi priekšnosacījumi. Pirmkārt, Apvienotai Karalistei ir jāpaplašina savas suverēnās tiesības ārpus tās teritoriālajiem ūdeņiem, otrkārt, Dzīvotņu direktīvā ir jābūt prasītam, lai tā būtu piemērojama šajā teritorijā.

131. Abas lietas dalībnieces neapstrīd, ka Apvienotā Karaliste piemēro savas suverēnās tiesības ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā un kontinentālajā šelfā. Līdz ar to šajās teritorijās piemērojams arī attiecīgais Kopienu tiesiskais regulējums.

49 — Saskaņā ar *High Court* izklāstījumu šī koraļļu suga ir ietverta aizsargājamo [rifa] dzīvotņu sarakstā (*Natura 2000*, kods 1170).

50 — 1972. gada 22. janvāra Pievienošanās akta 102. pants.

51 — 1976. gada 14. jūlija spriedums apvienotajās lietās 3/76, 4/76 un 6/76 *Kramer* (*Recueil*, 1279. lpp., 30.–33. punkts).

52 — 1978. gada 16. februāra spriedums lietā 61/77 Komisija/Īrija (*Recueil*, 417. lpp., 45.–51. punkts).

132. Lai gan Dzīvotņu direktīvā nav konkrētu noteikumu par tās teritoriālo spēkā esamību, taču tās mērķiem atbilst tās piemērošana ārpus piekrastes ūdeņiem. Saskaņā ar 2. panta 1. punktu tās mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes un savvaļas faunu un floru Eiropā esošajā dalībvalstu teritorijā, uz kuru attiecas Līgums. Šāda mērķa noteikšana liek secināt, ka Direktīvas teritoriālā piemērošana saskan ar Līguma piemērošanu. Līguma piemērošana saskaņā ar iepriekš minēto judikatūru nav ierobežota tikai attiecībā uz teritoriālajiem ūdeņiem. Direktīva aizsargā arī tādas dzīvotnes un sugas kā, piemēram, rifus un jūras zīdītājus, kuri bieži vien vai pat pārsvarā atrodami ārpus teritoriālajiem ūdeņiem.

133. Arī Kopienu likumdevējs līdz ar to tiecas pēc tā, lai Dzīvotņu direktīvas prasības tiktu transponētas arī Kopienas ūdeņos ārpus jūras piekrastes teritorijas. Padomes 2004. gada 26. aprīļa Regula (EK) Nr. 812/2004, ar ko nosaka pasākumus attiecībā uz vaļveidīgo nejaušu nozveju zvejniecībā un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 88/98[53] par tehnisko pasākumu noteikšanu zivsaimniecības resursu saglabāšanai, transponē prasības attiecībā uz vaļveidīgo aizsardzību saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 12. pantu un 16. pantu, kā arī IV pielikuma a) daļu — attiecībā uz nozveju. Tas īpaši attiecas uz teritorijām, kas atrodas ārpus teritoriālajiem ūdeņiem.

134. Nav arī noteiktu iemeslu, kas noteiktu, kāpēc dalībvalstis, izmantojot suverēnās tiesības ārpus teritoriālajiem ūdeņiem, būtu atbrīvojamas no Dzīvotņu direktīvas ievērošanas. Jūras tiesību konvencijas noteikumi gan ierobežo to pilnvaras, taču nosaka pienākumus aizsargāt jūras vidi — arī ekskluzīvās ekonomiskās zonas un kontinentālā šelfa ietvaros. Konvencija par bioloģisko daudzveidību (Riodežaneiro Konvencija), kurai Kopiena un dalībvalstis pievienojās,[54] pastiprina šo pienākumu. Saskaņā ar šīs konvencijas 4. panta b) apakšpunktu konvencijas noteikumi ir spēkā attiecībā uz katru līgumslēdzēju pusi gadījumos, kas skar norises un darbības, kuras notiek šīs valsts jurisdikcijā vai šīs valsts kontrolē, tās valstiskās jurisdikcijas zonā vai ārpus tās, neatkarīgi no tā, kur izpaužas to sekas. Tas īpaši attiecas uz darbībām ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā un kontinentālajā šelfā.

135. Līdz ar to Dzīvotņu direktīva ir transponējama arī ārpus teritoriālo ūdeņu teritorijas, ja dalībvalsts vai Kopiena tur piemēro savas suverēnās tiesības.

53 — OV L 150, 12. lpp.

54 — OV L 309, 3. lpp.

136. Līdz ar to ir jāpiebilst, ka noteikumi attiecībā uz naftas ieguvi jūrā stājās spēkā pirms argumentētajā atzinumā noteiktā termiņa beigām, līdz ar to vismaz šajā jautājumā Apvienotā Karaliste ir izpildījusi Direktīvas transponēšanas pienākumus attiecībā uz teritoriju ārpus teritoriālajiem ūdeņiem. Taču, ņemot vērā, ka šie noteikumi attiecas tikai uz naftas ieguvi, uzskatāms, ka Apvienotā Karaliste nepilnīgi transponējusi Direktīvu ārpus teritoriālajiem ūdeņiem.

III — Tiesāšanās izdevumi

137. Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā vairums Komisijas izvirzīto prasības iebildumu ir pamatoti, attiecībā uz spriedumu par tiesāšanās izdevumu segšanu var neņemt vērā faktu, ka tā atsevišķus pakārtotos iebildumus atsauca vai citi iebildumi tika noraidīti. Līdz ar to Apvienotajai Karalistei jāsedz tiesāšanās izdevumi.

IV — Secinājumi

138. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, iesaku Tiesai:

1) Nospriest, ka, pienācīgi netransponējot šādas prasības:

— Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 6. panta 2. panta prasības attiecībā uz Gibraltāru,

— 6. panta 3. un 4. punkta prasības attiecībā uz ūdens ņemšanas plāniem un projektiem un zemes izmantošanas plāniem,

— 11. panta prasības,

— 12. panta 1. punkta d) apakšpunkta prasības attiecībā uz Gibraltāru,

— 12. panta 2. punkta prasības,

— 12. panta 4. punkta prasības,

— 13. panta 1. punkta prasības,

— 14. panta 2. punkta prasības,

— 15. panta prasības,

— 16. panta 1. punkta prasības, kā arī

— Direktīvas prasības kopumā attiecībā uz jūras teritorijām ārpus teritoriālajiem ūdeņiem, kuros Apvienotā Karaliste izmanto savas suverēnās tiesības, izņemot naftas ieguvi,

Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste nav izpildījusi pienākumus, kas tai izriet no EKL 10. un EKL 249. panta, kā arī šīs direktīvas 23. panta;

2) pārējā daļā prasību noraidīt;

3) Apvienotajai Karalistei jāsedz tiesāšanās izdevumi.